

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

magisterské kombinované studium
2011 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Mária Zahradníková

Zmysel života a vek

Praha 2012

(

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Edita Ondříšková

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined

2011 - 2012

DIPLOMA THESIS

Bc. Mária Zahradníková

The Taste of the Life and the Age

Prague 2012

The Diploma Thesis Work Supervisor:

PhDr. Edita Ondříšková

Vyhlasenie

Vyhlasujem, že predložená diplomová práca je mojím pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracovala samostatne. Všetku literatúru a ďalšie zdroje, z nich som pri spracovaní čerpala, v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitej literatúry.

Súhlasím s prezenčným sprístupnením svojej práce v univerzitnej knižnici.

V Prahe dňa .....

Meno autorky: Bc. Mária Zahradníková

Vlastnoručný podpis:

Pod'akovanie

Ďakujem vedúcej práce PhDr. Edite Ondriškovej za odborné vedenie, cenné rady, podnety, podporu a poskytovanie informácií k mojej diplomovej práci. Taktiež ďakujem respondentom za ochotu zúčastniť sa prieskumu a v neposlednom rade môjmu manželovi a deťom za trpezlivosť a pochopenie.

Bc. Mária Zahradníková

Anotácia

Práca je zameraná na teoretické poznatky v oblasti zmyslu života a hodnôt s tým spojených, charakterizuje pojem zmysel života z pohľadu vybraných vedných odborov, definuje vo všeobecnej rovine hodnoty a zaoberá sa užším pohľadom na niektoré vybrané hodnoty. Prináša informácie o dvoch vybraných vývinových obdobiach z pohľadu zmyslu života a hodnôt.

Téma zmyslu života s prihliadnutím k veku je pre plnohodnotné prežívanie svojho bytia človekom veľmi dôležitá, preto je empirická časť diplomovej práce zameraná na získavanie informácií o vnímaní potreby zmyslu života, hodnôt a potreby celoživotného vzdelávania vybranými vekovými kategóriami. Práca podáva pohľad na ich názory a vzťah respondentov zo skúmanej vzorky k týmto životne dôležitým pojmom. Dotazník vyplnilo 120 respondentov dvoch vekových období, 60 bolo zástupcov adolescentov a 60 bolo respondentov staršieho veku dospelého.

Kľúčové pojmy:

Adolescencia

Bezzmyselnosť

Hodnotový rebríček

Kvalita života

Láska

Priateľstvo

Starší vek dospelý

Viera

Zmysel života

Zmysluplnosť

Životné hodnoty

Životné smerovanie

Annotation

The work is focused on theoretical knowledge in the area of the meaning of life and values associated with the concept of the meaning of life, describes the point of view of selected branches, defines in general terms the values and deals with a narrow view of the selected values. Delivers information on the two selected periods from the perspective of the meaning of life and values of life.

The theme of the meaning of life with regard to a age is very important for the survival of his being a man, therefore full is an empirical part thesis focused on gathering information on the perception of the meaning of life, values, needs, and the needs of lifelong learning by the selected age categories. The work gives insight into their views and the relationship of the respondents from the studied sample to this vital concept. Questionnaire vyplňalo 120 respondents, two age period, 60 representatives of adolescents and older age was 60 respondents were adult.

Key words

Adolescence

without a sense of life

Value ranking

Quality of life

Love

Friendship

Older adult age

The meaning of life

Faith

Whether It Makes Sense

The value of the life

The routing of the life

OBSAH

OBSAH.....	7
ÚVOD.....	9
1. ZMYSEL ŽIVOTA.....	11
1.1 Terminologické východiská.....	15
1.2 Zmysel života z pohľadu andragogiky.....	17
1.3 Zmysel života z pohľadu sociológie.....	19
1.4 Zmysel života z pohľadu filozofie.....	23
1.5 Zmysel života z pohľadu náboženstva.....	27
1.6 Zmysel života z pohľadu psychológie.....	31
1.6.1 Trojkomponentový model zmyslu života.....	34
2. HODNOTY A ZMYSEL ŽIVOTA.....	36
2.1 Láska ako hodnota.....	40
2.2 Práca ako hodnota.....	42
2.3 Rodina ako hodnota.....	43
2.4 Priateľstvo ako hodnota.....	44
3. BEZZMYSELNOSŤ.....	45
4. VEK A ZMYSEL ŽIVOTA.....	48
4.1 Adolescencia.....	50
4.2 Obdobie neskorej dospelosti.....	52
5. PRIESKUMNÁ ČASŤ.....	54
5.1 Ciele a hypotézy prieskumu.....	54
5.2 Metódy prieskumu.....	55
5.3 Etapy prieskumu.....	56
5.4 Charakteristika prieskumnej vzorky.....	57
5.5 Analýza názorov prieskumnej vzorky.....	59
5.6 Interpretácia výsledkov prieskumu.....	73
ZÁVER.....	79
ZOZNAM POUŽITEJ ČESKEJ A SLOVENSKEJ LITERATÚRY.....	81
ZOZNAM POUŽITEJ ZAHRANIČNEJ LITERATÚRY.....	87

ZOZNAM TABULIEK	89
ZOZNAM GRAFOV A PRÍLOH.....	90
PRÍLOHA A.	91

ÚVOD

Otázky týkajúce sa zmyslu ľudského života, smerovania ľudskej existencie, akosi bytostne k človeku patria.

„Kto som, kam smerujem, akú hodnotu má môj život, aké je moje poslanie tu na zemi? sa pýta človek od chvíle, keď si začal uvedomovať sám seba a bude sa pýtať dovtedy, kým toto vedomie nestratí“ (V.Bilasová in B.Balogová, et. al., 2011, s. 13).

Ako správne podotýka D. Kováč (in Ruisel, et.al., 2006), sú to večné otázky, ktoré nestratili svoje opodstatnenie ani v dnešnom modernom, rýchlo meniacom sa svete, kde médiá spoločenských hodnôt rafinovane diktujú všadeprítomný konzumizmus. Súčasný človek si uvedomuje čoraz viac, že zmysel ľudského života sa nedá merať intenzitou subjektívnych zážitkov z ekonomických a technických vymožeností a načúva vnútornému hlasu, ktorý ho pobáda k hľadaniu zmyslu svojho života.

K výberu témy „Zmysel života a vek“ nás podnietil náš vlastný záujem o danú problematiku, ktorá je neoddeliteľne spojená s túžbou človeka po šťastí a spokojnosti. Sme presvedčení, že kladné vyriešenie hľadania odpovedí na otázky zmyslu života je motivačný predpoklad bytia na tomto svete a vnímame to ako veľmi individuálnu záležitosť každého z nás, ktorá podmieňuje subjektívne vnímanie spokojnosti, šťastia a plnohodnotného prežívania svojho života.

Diplomová práca je rozdelená na dve časti. V prvej časti sme sa zamerali na objasnenie pojmu zmysel života vo všeobecnej rovine, z terminologického hľadiska a aj z hľadiska názorov vybraných vedných odborov na danú problematiku. Ďalšie pojmy, ktorými sa zaoberáme v tejto časti práce je hodnota a bezzmyselnosť. Z radu hodnôt, ktoré sú spomenuté, sme sa bližšie zamerali na hodnoty ako sú láska, práca, rodina, priateľstvo. V prvej časti práce sme sa tiež zamerali v spojitosti so zmyslom života aj na dve vekové obdobia, adolescenciu a starší vek dospelý. Druhá časť práce je empirická a je zameraná na vnímanie potreby zmyslu života a životných hodnôt, nami vybranou časťou populácie.

Cieľom diplomovej práce bolo zistiť a porovnať názory výlučne mužských respondentov dvoch vybraných vekových období, a to adolescencie a staršieho veku dospelého, na vnímanie zmyslu života, hodnôt s tým spojených a ich vnímanie potreby nutnosti celoživotného vzdelávania. Pri zisťovaní názorov vybranej vzorky obyvateľstva sme použili dotazníkovú metódu, ktorú J. Boroš (2001) zaraďuje k najčastejšie používaným technikám prieskumu v psychológii, v ktorej väčšinou ide o systémy otázok alebo krátkych tvrdení, ku ktorým má skúmaná osoba zaujať preferenčné stanovisko – vyjadriť súhlas, nesúhlas alebo nerozhodný postoj, prípadne stručnou formuláciou dať písomnú odpoveď na položenú otázku.

Je všeobecne známe, že každý jedinec túži naplniť svoje predstavy o šťastí a zároveň obstať v dnešnej dobe, preto intuitívne hľadá to čo dáva zmysel a to čo je podstatné. Ako však poukazuje V. E. Frankl (1994), komplikuje mu to fakt, že sa tomto preľudnenom svete paradoxne ocitol osamotený, bez nábožensky založeného kozmického zmyslu, odtrhnutý od prírody. V. E. Frankl (1994) zdôrazňuje, že človek nepozná zvieracie inštinkty, ktoré by mu hovorili, čo musí a zároveň sa zriekol tradícií, ktoré vymedzovali, čo je jeho povinnosťou, a preto je nútený sám hľadať zmysel svojho života, svoju individuálnu cestu ku šťastiu a spokojnosti. Pripravenosť boriť sa z prekážkami, otvorenosť voči pozitívnym zmenám a ochota prijímať nové podnety to sú predpoklady k správne nastaveniu životného smerovania každého človeka.

1. ZMYSEL ŽIVOTA

„Nikdy a nijako nezáleží na tom, čo môžeme ešte od života očakávať, ale že záleží jedine na tom, čo život očakáva od nás.“

Viktor E. Frankl

Otázky o zmysle ľudského života, jeho hodnote a zmysluplnosti každodenného snaženia, patria podľa P. Halamu (2007) k zásadným a hlbokým otázkam, ktoré si s rozličnou frekvenciou a intenzitou kladie takmer každý človek.

Zaujímavo to vyjadril S. Hvozdič (dvojtýždenník Kultúra, 2008) keď povedal, že tak ako nezovšednie chlieb a voda, nezovšednie ani téma zmyslu života. Zároveň poukazuje na to, že otázky o zmysle ľudského žitia sa vynárajú nielen počas životných kríz, ale prekvapivo aj po tom, keď sa človeku naplnia jeho túžby, ktoré si stanovil ako mieru svojho šťastia a zrazu zisťuje že ho dosiahnuté nenaplnia spokojnosťou a vnútorným pokojom.

Aj V. Bilasová (2011) zdôrazňuje fakt, že neustále hľadanie zmyslu života je trvalou súčasťou ľudského vedomia, sebauvedomovania a sebahodnotenia, ktoré sa v priebehu dejín mení a vyvíja.

„V otvorenom, dynamickom, protirečivom procese reflexie a sebareflexie dáva človek ľudský význam a zmysel prírode, spoločnosti i sebe samému tým, že do nich vstupuje a poľudšťuje ich“ (in B. Balogová, et. al. ,2011, s. 13-16).

Súhlasíme s V. Bilasovou (in B. Balogová, et.al. 2011), že zmysel ľudského života je ukrytý v hĺbke ľudskej existencie a v zložitosti ľudských vzťahov. Leží v priesečníku telesného, duchovného a sociálneho v človeku, ktorý je u každého z nás jedinečný a neopakovateľný. Z toho pramení jedinečnosť a neopakovateľnosť životného poslania každého jednotlivca, ktoré však musí v sebe objaviť sám a nájsť svoju vlastnú cestu na jeho realizáciu. Zmysel života nemožno človeku určiť ani vnútiť, nemožno ho odporovať od iných ľudí, ani realizovať mechanickým napodobovaním tzv. životných vzorov.

Zmysel sa podľa J. Hillman (2000) obvykle neobjavuje ako jasne zarámovaný cieľ, ale skôr ako znepokojivé, nejasné naliehanie, spojené s pocitom nepochybných dôležitosti, a že tento tlak zmyslu prichádza mocne, často môžeme mať pocit že sme naplnený zmyslom, ale čo to je a ako sa k tomu dostať, to zostáva neurčené.

Pri hľadaní prístupu k zmyslu života ostáva vo vedomí človeka jednotný horizont zmyslov. V tomto horizonte sa podľa A. Rajskeho (2007) nachádza radikálna požiadavka prvotného zmyslu, alebo to môžeme nazvať aj jadro zmyslu. Toto jadro zmyslu je cudzie nášmu vedomiu, aspoň je vnímané ako cudzie, presahujúce vlastnú produktivitu vedomia, no súčasne je prítomné vo vnútri vedomia. „Vnútornej cudzosti“ pripomína myšlienku na Boha, no na feno menologickej roviny nie „Božou tvárou“, ale nepopierateľnou vnútornou požiadavkou, ktorá vytvára priestor pre metafyzickú realitu Absolútna.

Podľa A. Adlera (1998) každý človek musí nevyhnutne riešiť tri otázky, tri základné piliere zmyslu života: postoj k blíznym, povolanie a lásku.

- Prvý pilier je pocit spolunáležitosti. Pre svoju spokojnosť potrebujeme spoločenstvo ľudí, potrebujeme sa s ľuďmi stretávať a vidieť, že nie sme sami. Práve na túto potrebu ľudského spoločenstva poukazuje I. Kant na príklade človeka, ktorý ak by bol opustený na ostrove, by sám pre seba neobriadil ani svoju chatrč, ani seba, ani nenatrhla kvety a tým menej by ich zasadil, aby sa nimi ozdobil. Iba v spoločnosti mu napadá, aby bol nielen človekom, ale i svojim spôsobom kultivovaným človekom; za takého totiž pokladáme toho, čo je ochotný a spôsobilý udeliť svoju radosť iným, a ktorého nejaký predmet neuspokojuje, ak zaľúbenie v ňom nemôže cítiť v spoločnosti s inými (W. Kraus, 2003). V podobnom duchu sa vyjadruje i U. Wollner (2003) keď vraví, že „iného“ človeka každý z nás potrebuje aj na to, aby si uvedomil sám seba, a aby nielen poznal svoju príslušnosť k ľudskému druhu, ale aby aktuálne prežíval svoju vlastnú osobitosť a jedinečnosť, aby pochopil sám seba ako osobnosť a aby sám pre seba dokázal definovať svoju hodnotovú určitosť.
- Druhý pilier je práca. Potrebujeme vedieť že sme užitočný, že tu nie sme zbytočne, že naša práca poslúži nielen nám, ale i niekomu inému, niekomu pomôže. Ako tvrdí H. Hrehorová (2005) v práci sa rodí spolupráca, priateľská kolegiálnosť, rozširuje sa poznanie a skúsenosť. Podobne ako A. Adler aj Kant

I. poukazuje na potrebu zmysluplnej práce, lebo ako hovorí: „Kto nepracuje hynie nudou. Vždy ho síce ohlušujú a vyčerpávajú radovánky, nikdy však nie je osviežený a uspokojený“ (in Kraus, 2003 s. 79).

- Tretí dôvod zmyslu života spočíva v láske. My potrebujeme vedieť, že niekto nás má rád, že my môžeme niekoho milovať. Potrebujeme mať istotu že niekomu o nás ide, že niekomu za to stojíme. Ako uvádza H. Hrehorová (2005), všetci cítime, že len cez iných a s inými môžeme naplniť vlastný život v celej kráse a možno aj preto hľadáme v iných svoje šťastie.

Práve tu A. Adler (1998) zdôrazňuje, že všetky tri piliere sú vzájomne previazané prvou z nich, a nie sú náhodné, ale nevyhnutné. „Vyrastajú z viazanosti človeka na ľudskú spoločnosť, kozmické činitele a druhé pohlavie. Na ich riešení je závislý osud a blaho ľudstva, lebo človek je časťou celku. Aj jeho hodnota závisí od individuálneho riešenia týchto otázok. Zmätok pri ich riešení sa objavuje iba vtedy, keď je pevnosť jeho citu spolupatričnosti podrobená skúške“ (A. Adler, 1998, s 8-9).

V. E. Frankl (1997) poukazuje na to, že hľadanie zmyslu života je hlavná zodpovednosť každého človeka. „Zmysel sa nedá do situácie umelo vložiť, ale je ho treba v tejto situácii objaviť ale každá situácia v sebe zmysel obsahuje. Pretože sa deň odo dňa a hodinu od hodiny situácie stále vyvíjajú, zmysel prítomného okamihu sa neustále mení, nikdy však nechýba. Objavovanie tohto stále sa meniaceho zmyslu v priebehu vlastného života je neustálou výzvou, ktorej je každý človek vystavený“ (V. E. Frankl, 1997, s. 148).

Prikláňame sa k tvrdeniu V. E. Frankla (1997), že jedinec môže objaviť zmysel v živote 3 rôznymi spôsobmi, po prvé vykonaním činu, po druhé prežitím hodnoty a po tretie utrpením.

Skutočný životný zmysel je, podľa B Šulavíkovej (2008), transcendujúci a kotví v hodnote výkonu, zážitku alebo postoja. Autorka upresňuje, že ide iba o taký výkon, ktorý umožňuje konať skutky poľudšťujúce svet a zvyšujúce úroveň dôstojnosti života čo najväčšieho počtu ľudí, len zážitku lásky, prosociálnej orientácie a len postoja trpezlivej dôstojnosti.

Podobne uvažuje aj P. Halama keď tvrdí, že otázka zmyslu v živote konkrétneho človeka nie je statický problém jednorazového utvorenia alebo objavenia, ale je to dynamický proces neustáleho formovania a preštrukturovania systému presvedčení

v individuálnej situácii človeka, tak aby tento systém poskytoval zmysel života (in I.Ruisel, et. al., 2006).

Ako napísal V. E. Frankl (1997) zmysel života nemožno definovať všeobecne, lebo sa mení od človeka k človeku a život ako ho ponímame je vždy čosi konkrétne a konkrétne sú i požiadavky kladené na človeka. Túto konkrétnosť prináša so sebou ľudský osud, ktorý má každý jednotlivec jedinečný a neopakovateľný.

Každý jednotlivec má, ako správne podotýka V. J. Drapela (2003), svoje zvláštne povolanie či poslanie, aby v živote vykonal nejakú konkrétnu úlohu, ktorá si vyžaduje splnenie. Preto v tejto svojej úlohe nemôže byť nahradený, rovnako ako nemôže svoj život zopakovať.

„Všetky krátkodobé prechodné a okamžité spôsoby naplňovania zmyslu, ktoré jedinec objavil od svojej rannej mladosti, by ho mali viesť k dlhodobému životnému zmyslu, t.j. k osobnému poslaniu“ (V.E. Frankl, 1997, s.150).

Súhlasíme z V. Bilasovou (in B. Balogová, et. al., 2011), že človek sa v priebehu dejín rodil, žil a umieral v mene boha, kráľa, národa, štátu, demokracie, slobody a podobne. S ich zánikom čo spochybnením sa kvalitatívne mení i zmysel ľudského života, jeho hľadanie a napĺňanie. Ďalej autorka tvrdí, že zmyslom ľudského života je žiť slobodne, milovať a byť milovaný, prežívať šťastie a dávať tento pocit druhým ľuďom alebo tým že po slobode, spravodlivosti, láske a šťastí túži či za tieto hodnoty bojuje. V sebareflexii človeka hľadajúceho zmysel svojho života a v reflexii prírody a spoločnosti ako rozhodujúcich prostriedkov realizácie životného zmyslu zohráva rozhodujúcu úlohu poznanie seba, poznávanie, hodnotenie a sebahodnotenie.

V podobnom duchu hovorí i Š. Strieženec (2001) keď tvrdí že, žijeme, pracujeme, nesieme si svoje starosti, radosti i bolesti, strieda sa úspech a neúspech a v podstate smerujeme k ukončeniu života. Preto je otázka zmyslu života otázkou najhlbšieho zmyslu celého ľudského bytia na svete. Autor predpokladá, že zmyslom môže byť iba to, čo je a čím je niečo zrozumiteľné. Zmyslom sa stáva to, čím je niečo uskutočniteľné, čo „stojí za námahu“, čo je prijateľné pre praktické chcenie a konanie. Obsah sa stáva zrozumiteľným vo svojom zmysle a preto je prijateľným a žiaducim. Bezprostredné napĺňanie života prežívame ako naplnenie zmyslu života v úsilí o dosiahnutie cieľov v láske, v zamestnaní, v pomoci druhým, spoločenským dobrom, solidaritou a podobne.

Ak však príde choroba, blíži sa smrť neustále sa dostávame do krízy hľadania zmyslu života. Nezostáva nám nič iného iba hľadať zmysel mimo prácu, mimo spoločenstvo, mimo náš svet. Nadprirodzené čo prekoná i tú našu smrť. A práve preto poukazuje P. Halama (2000) na to, že zmysel života a jeho utváranie sú chápané ako odpoveď človeka na závažné a konečné otázky ľudskej existencie, akými sú sloboda, smrť či existenciálna úzkosť.

Človek si kladie bytostné otázky o zmysle svojho miesta vo svete. V týchto súvislostiach, podľa A. Klimekovej (2003), človek svet odкрýva a zároveň si uvedomuje svoje miesto v ňom ako bytosť autentická. Autenticitu človeka (na základe vyššie uvedeného) možno považovať za spôsob sebauvedomenia, sebareflexie človeka, poznávania, nachádzania, sebaidentifikácie, ale i kultivácie osobnosti, sebaregulácie, kreativity, autokreativity, projekcie, slobody, hľadania i naplnenia zmyslu života i zodpovednosti zaň, hodnotovej orientácie, aktivity – a to v súvislosti s akceptovaním prirodzeného sveta.

„Racionálne a teologické ponímanie času ako kontinuálneho plynutia umožňovali človeku hľadajúcemu zmysel svojho života, začleniť život do tejto kontinuity ako participovanie na večnom plynutí, na kolobehu života a smrti s nádejou na nesmrteľnosť v záhrobnom živote, alebo v živote svojich potomkov, či vo výsledkoch svojej práce, ktorú po sebe zanechal“ (V. Bilasová, in B. Balogová, et. al., 2011, s. 13-16)

Zmysel života je konštrukt, ktorý má podľa P. Halamu (2007), potenciál prispievať k optimálnemu fungovaniu a psychologickej kvalite života človeka.

1.1 Terminologické východiská

Skôr než začneme hlbšie prenikať do problematiky zmyslu života objasníme si význam pojmov *zmysel*, *zmysluplný* a *zmysel života*.

V bežnej ľudskej komunikácii má slovo zmysel viacero významov. Najčastejšie týmto slovom vyjadrujeme dôležitosť či dôvod konania, chápania a pochopenia, dávame ním veciam a skutkom dôležitosť, hodnotu, cenu, cennosť, obsah či pointu. Najvýstižnejšie je však pojem zmysel obsiahnutý v slove význam. Zmysel alebo zmyslupnosť konania a vecí je v ich individuálnom význame pre každého jedinca.

Pojem zmysel, zmyslupnosť, zmysel života definujú z odborného hľadiska viacerí autori v slovníkoch zameraných na oblasť psychológie, filozofie, etiky a náboženstva.

Ako správne podotkol P. Halama (2007), že i napriek existencii množstva štúdií o problematike potreby zmyslu života domáce referenčné psychologické publikácie nereflektujú dostatočne na danú problematiku a termín zmysel života či zmyslupnosť života sa spravidla v nich neobjavuje. V Lexikóne psychológie M. Nakonečný (1995) neuvádza nič čo by sa týkalo zmyslu života.

P. Hartl a H. Hartlová (2000) sa v svojom Psychologickom slovníku zmieňujú o rôznych druhoch zmyslu ako napríklad, zmyslový orgán, zmyslové vnímanie, základné zmysli človeka ale o zmysle života tu nenachádzame nič. Pri výraze zmyslupnosť sa dozvedáme o zmyslupnosti slova, učiva, ale o zmyslupnosti života znova nič.

Vo Filozofickom slovníku od G. Durozoia a A. Roussela (1994) si môžeme prečítať dve definície, prvá definícia je o zmysloch človeka a to sú zrak, čuch, hmat, sluch, chuť a druhá, že pojem zmysle je v morálnom zmysle synonymom morálneho svedomia.

V ďalšom Filozofickom slovníku autor Durozoia a A. Roussela rozoberá definícia výrazu zmysel ako:

- schopnosť ľudí a zvierat zachytávať javy telesného sveta,
- duchovné centrum človeka, prostredníctvom neho je voči svetu otvorený a z neho vyplýva jeho myslenie a chcenie.
- to čo je spriaznené s duchovným porozumením človeka a to je teologický zmysel, ktorému ide o to, k čomu tu človek vlastne je.

V Etickom slovníku spracovanom I.S. Kon, et. al. (1978) je priamo zmysel života definovaný ako: „Pojem, ktorý je obsiahnutý v každom rozvinutom svetonázorovom systéme a vysvetľuje morálne normy, ktorými sa riadi tento systém, v mene čoho je nevyhnutná činnosť, ktorú predpisujú a určujú obsah hromadných predstáv más o zmysle života, ktoré majú v každom spoločenskom zriadení špecifický charakter, napriek určitým momentom opakovateľnosti“ (1978, s 274).

Ateistický slovník Kolektívu autorov (1984) charakterizuje slovné spojenie „zmysel života“ ako pojem, ktorý označuje cieľ života, poslanie človeka. „Problém zmyslu života sa osobitne vyostruje v prelomových obdobiach historického vývinu v revolučných epochách spoločenstva, keď sa vytvárajú nové a prehodnocujú staré spoločenské ideály“ (Kolektív autorov, 1984, s. 621).

1.2 Zmysel života z pohľadu andragogiky

Súhlasíme s tvrdením J. Vetešku a T. Vacínovej (2011), že starnutie svetovej populácie je fenomén, ktorému treba venovať veľkú pozornosť lebo, aj keď sa tento jav považuje za úspech v histórii ľudstva, je spojený s nárastom veľkého počtu problémov na úrovni rodiny, komunity a štátu. Demografické starnutie populácie je zároveň argumentom pre opodstatnenosť andragogiky ako samostatnej vedy o výchove, vzdelávaní a starostlivosti o dospelú a seniorskú populáciu. Z pohľadu andragogiky je vzdelávanie celoživotný, nikdy nekončiaci proces, na ktorom sa musí podieľať celý vzdelávací systém nielen inštitucionálnym vzdelávaním, ale aj zapojením všetkých zainteresovaných subjektov ako sú profesijné zväzy, odbory, cirkvi, komunity a podobne. J. Veteška a T. Vacínová (2011) poukazujú na to, že v súčasnej spoločnosti dominuje ekonomický rozmer života človeka a preto je prirodzené, že vzdelávanie sa chápe ako nástroj zaistenia hmotnej prosperity. Avšak andragogika sa usiluje o skvalitnenie celého života človeka integrálnym pôsobením na jeho sociálnu, duševnú personálnu ale taktiež aj duchovnú stránku.

Vzdelaný, aktívny jedinec je prínosom pre štát a preto aj v staršom dospelom veku je potrebné motivovať ľudí k túžbe vzdelávať sa. Tu je potrebné, ako uvádzajú J. Veteška a T. Vacínová (2011), zamerať sa na tie potreby, ktoré dominujú v subjektívnej hierarchii jedinca ako prioritné. Veľmi dôležité je motivovať človeka k túžbe po vzdelávaní a k samovzdelávaniu. V tomto kontexte zdôrazňujú títo autori pojmy autonómia, sebariadenie, sebvzdelávanie, sebvýchova, autodidaktika, ktoré pokladajú:

1. za súčasť, vlastnosť a princíp procesu výchovy a vzdelávania,
2. ako jeden z cieľov procesu výchovy a vzdelávania (2011).

J. Kalous a A. Veselý (2006) sa odvolávajú na tvrdenia K. Molenhaura, ktorý zdôrazňuje vodcovský cieľ výchovy a vzdelávania dospelých a to cieľ emancipačný. „To znamená, za prvé rozvíjať prostredníctvom celoživotnej edukácie v dospelých kritické poznanie, ktoré umožňuje demaskovať súvislosti v nich je možnosť emancipácie nielen zjavnými ale častejšie skrytými praktikami manipulácie k odcudzeniu paralizovaná. Za druhé je to posilňovanie pozície jedinca ako subjektu, teda osobnosti, ktorá vstupuje do situácií svojho osobného i spoločenského života aby a ich ovplyvňovala smerom, v ktorom je emancipovanosť silou zblížujúcou ľudí, vytvárajúcou hodnoty umožňujúcou potencialitu rastu a medziľudskej demokratickej pospolitosti. Za tretie to znamená uplatňovanie zodpovednosti voči sebe samému ako aktérovi emancipačných procesov a to nielen v záujme osobnom – uvedomenie si životného zmyslu, ale i v záujme verejnom - angažovanosť dejinnej šance človeka uskutočniť jeho bytostné poslanie“ (in J. Kalous, A. Veselý, 2006, s. 59).

Celoživotné vzdelávanie vníma J. Perhács (1995) ako súčasť života človeka a to nielen ako dôsledok stupňujúcich sa nárokov vedecko-technického rozvoja spoločnosti, ale aj ako potreba sebazdokonaľovania jedinca. Autor poukazuje na hlavný cieľ výchovno-vzdelávacieho procesu a to je formovanie takých vnútorných snáh človeka, ktoré zodpovedajú normám vlastnej hodnotovej orientácie, vlastného sebauspokojenia, ale aj v duchu morálnych požiadaviek demokratickej spoločnosti.

Výsledkom vzdelávania sú, ako uvádzajú J. Veteška a T. Vacínová (2011), vedomosti, schopnosti a návyky a za veľmi dôležitý aspekt výstupov edukačného procesu pokladajú zmenu v postojoch a hodnotách. V procese edukácie dochádza k rozvoju potenciálu v kontexte s vonkajším prostredím, čo umožňuje jedincovi presadiť sa v rámci svojej spoločnosti ale aj prostredníctvom sebariadenia a autonómie zdokonaľiť sám seba

Vzdelanie vníma J. Veteška (in Balogová, et.al., 2011) ako najdôležitejší faktor rozvoja človeka a spoločnosti a preto musí každý jedinec využiť vlastný potenciál k permanentnému vzdelávaniu a to v priebehu celého života. Tento prístup sa v poslednej dobe stáva významný z hľadiska psychologického, filozofického ale i z pohľadu hľadania zmyslu života moderného človeka. „Dnešná doba je vďaka rozvoju moderných technológií a znalostí, plná možností a nádejí, ale rovnako i neistôt,

nerovných šancí, individualizmu a sociálneho nepokoja“ (J. Veteška, in Balogová, et.al., 2011, s. 155).

Podľa J. Perhácsa (1995) je dôležité, z pohľadu človeka a jeho vnímania života, zvoliť výchovno - vzdelávací prístup umožňujúci u človeka vypestovať kladný citový postoj, ktorý umožňuje dospelému jedincovi zastávať zdravé citové názory na život, na medziľudské vzťahy, na reálny optimistický postoj k hodnotám a k určaniu svojho životného smerovania.

Celoživotné, permanentné vzdelávanie sa pokladá J. Veteška (in Balogová, et. al., 2011) za dôležitý proces, v ktorom si človek osvojuje potrebné kompetencie a tým sa snaží o konkurencieschopnosť a sebaaktualizáciu v profesijnej, rodinnej, občianskej a záujmovej oblasti svojho života.

Autori J. Kalous a A. Veselý (2006) zdôrazňujú dôležitú úlohu celoživotného vzdelávania, ktoré prispieva pozitívne k rozvoju celej osobnosti a aj k jej orientácii na hodnoty bytia viac ako na hodnoty vlastníctva. Autori hovoria o dileme byť alebo mať. Rozumieme tomu tak, že nadobúdať veci sa stáva základným spôsobom legitimovania hodnoty a významu človeka -vysoký príjem, drahé auto, značkové oblečenie status, spoločenská moc a prestíž – veci, ktoré si zabezpečuje a vzťahy, ktoré vytvára, sú tu na to aby ich a tým seba vystavoval na obdiv. Oproti tomu hodnoty bytia orientujú človeka na jeho sebauskutočnenie. V tomto procese celoživotného vzdelávania, ako tvrdia J. Kalous a A. Veselý (2006), človek rastie vo svojich morálnych kvalitách, v hĺbke svojej reflexie nad svetom a svojej úlohy v ňom.

1.3 Zmysel života z pohľadu sociológie

Sociológia je z formálneho hľadiska pomerne mladá veda skúmajúca spôsoby, priebeh, zmeny, príčiny a dôsledky spolužitia ľudí, či už ide o spolužitie neusporiadané, t.j. bez akýchkoľvek pravidiel, alebo usporiadané, ktoré sa riadi určitými pravidlami (J. Košta, 1999).

Celá ľudská činnosť sa podľa Š. Strieženeca (2001) odvíja od zmyslu života, ktorý vystupuje aj ako regulatívny pojem. „Pôsobí na samoregulovanie, regulovanie a zdôvodňovanie sociálnych noriem, ktoré sú vlastné danému systému, v mene ktorého má človek konať. Z pozície, postavenia jedinca, skupín, spoločnosti vychádzame z

poznania a zovšeobecnenia, ktoré sa premietajú v hľadaní zmyslu života“ (Š. Strieženec, 2001, s.11-12).

Ako uvádza H. Kubátová (2010) zmysel života nás odkazuje k hľadaniu odpovedí na otázku prečo žijeme, aký je zmysel ľudskej existencie a podotýka, že ľudia si spájajú tento pojem so šťastím a spokojnosťou so životom a vlastne s kvalitou života.

K najrozšírejšiemu vymedzeniu pojmu kvalita života podľa D. Kováča (in I. Ruisel, et. al., 2006) patrí vymedzenie Svetovej zdravotníckej organizácie. „Kvalita života je to, ako človek vníma svoje postavenie v živote v kontexte kultúry, v ktorej žije a vo vzťahu k svojim cieľom, očakávaniam, životnému štýlu a záujmom“ (D. Kováč, in I. Ruisel, et. al., 2006, s. 34). Tento autor poukazuje na to, že aj keď fenomén kvality života bol identifikovaný až v 20 storočí, jeho korene siahajú až do antiky. Základným pojmom bola vtedy blaženosť chápaná ako prejav vnútornej homeostázy organizmu a mysle, s príjemnými emóciami prežívané postavenie jedinca v prírode a spoločnosti založené na dobrom vedomí a spokojnom svedomí. Autor ďalej poukazuje na zhodu významov, to čo sa kedysi nazývalo dobrým životom, je v súčasnosti kvalita života.

Podľa Kubátovej (2010) sa kvalita života chápe ako kultúrnosť životného štýlu, úroveň vzdelania, zložitost' vykonávanej práce. Autorka kladie dôraz na to, že kvalita života je spojovaná tiež s problémami autenticity, s problémom zmyslu života, so zdravím alebo spokojnosťou s vlastným životom. Kubátová (2010) sa odvoláva na tvrdenia českého psychológa K. Balcara, že kvalita života má tri dimenzie:

1. dimenzia telesná, ktorá sa chápe ako zdravie v zmysle fyzickej zdatnosti a harmónie,
2. dimenzia duševná (zážitková), ktorá sa chápe ako šťastie, definované ako slasť a uplatňovaná moc,
3. dimenzia duchovná (existenciálna), ktorá sa chápe ako prežívanie zmysluplnosti vlastného života.

S otázkou kvality života je, podľa presvedčenia Š. Strieženca (2001), úzko spojený zmysel života, veľké tajomstvo bytia individua a jeho hodnotového systému, zodpovedajúceho konkrétnym životným podmienkam. Obsah zmyslu života, jeho pochopenie, stanovenie a prijatie vlastného miesta, priestoru v živote, je konkrétnym vyjadrením jeho kvality života.

Podľa názoru D. Kováča (in I. Ruisel et.al., 2006) sa na kvalitu života aj jej úroveň môžeme pýtať otázkami, aký život má človek, ako si žije v porovnaní s inými nielen v súčasnosti ale aj minulosti. Práve tento autor vytvoril integračný model kvality života, ktorý je trojúrovňový.

„Prvá úroveň je bazálna, existenčná a patria tu:

- dobrý somatický stav
- normálne psychické fungovanie,
- vývin vo funkčnej rodine
- primerané materiálno-sociálne zabezpečenie,
- životodarný environment,
- návyky a spôsobilosti na prežitie.

Druhá úroveň, mezo- to znamená individuálno-špecifická (civilizačná) úroveň a tu patria:

- pevné zdravie,
- spokojnosť a pohoda,
- sociálne začlenenie,
- úroveň civilizačného vybavenia,
- priateľský environment,
- znalosti a kompetencie.

Tretia úroveň meta- to znamená elitná, kultúrno-duchovná úroveň kvality života a to je:

- neproblémové starnutie,
- úroveň sebaaktualizácie,
- spoločenské uznanie,
- podporovanie odkázaných,
- zveľad'ovanie života,
- solidarita a charita“ (D.Kováč, in I. Ruisel, et. al.,2006, s. 30).

Ako ďalej uvádza D. Kováč (2006) nad týmito všetkými trojúrovňovými komponentmi, takpovediac kraľuje jeden všečiniteľ a ním je práve zmysel života ako širokospektrálny princíp kvality života.

Iný pohľad na kvalitu život má M. Strieženec (2006) a podľa neho sú to dimenzie, ktoré vyplývajú:

- z objektívnych podmienok a to, ekologické, ekonomické, životné a spoločenské podmienky, sociálna bezpečnosť, príjmy, výdavky, bývanie, zabezpečovanie zdravia, celoživotné vzdelávanie, pocit spolupatričnosti a podobne,
- zo subjektívneho stavu ako, hodnotový systém, hodnotenie a postoj k vlastnému životu, čínorodosť, pocity šťastia, osamelosti, nádeje spolupatričnosti a podobne.

D. Kováč ((in I. Ruisel, et. al., 2006) v tomto kontexte poukazuje na to, že nachádzaný a rozvíjaný zmysel života je vrcholovým regulátorom jednotlivých komponentov kvality života, ktorý je súčasne aj najúčinnnejším prameňom stálej spokojnosti človeka so svojim životom, zdrojom pretrvávajúcej pohody a zavše aj chvíľami aj šťastia.

Podobne sa vyjadruje i H. Kubátová (2010), odvolávajúc sa na tvrdenia Balcara, že praktické napĺňanie zmyslu života výrazne prispieva k duševnému a telesnému zdraviu a teda ku kvalite života jedinca.

Prikláňame sa k názoru H. Kubátovej (2010), že dôležitou podmienkou pre to, aby človek prežíval svoj život zmysluplne, je mať niečo pre čo stojí za to žiť. A toto niečo alebo niekto, musí človeka presahovať - nemôže to spočívať len v ňom samom, ale zároveň aj v svete, v ktorom žije. Autorka zameriava pozornosť aj na to, že človek riadi svoj život svedomím a vôľou, ktoré sú základnou duchovnou dimenziou kvality života. Ale občas je táto základná dimenzia oslabená a to vedie k tomu, že človek reguluje iba svoje pocity šťastia, túžby po moci a uspokojenia tela a podlieha konzumnému spôsobu života.

To čo pokladáme za konzumný spôsob života, podľa Kubátovej (2010) už dávno sformuloval Heidegger v koncepte „upadnutia človeka do sveta“ a tieto prejavy autorka zhrnula nasledovne:

- prepadnutie veciam a oddávanie sa veciam,
- podľahnutie prchavosti, ktorá sa stáva základným naladením človeka,
- podľahnutie zvedavosti, ktorej dôsledkom je povrchné porozumenie svetu,
- podľahnutie nutkavej túžbe po všetkom novom,

- podľahnutie verejným výkladom sveta, ktorého dôsledkom je povrchná zábava, povrchné reči, ktoré slúžia iba k pobaveniu.

„Človek vymenil večnosť a nesmrteľnosť za dočasnosť, ktorú často reprodukuje na každodennosť. Jeho život má pre neho zmysel, pretože mu prináša rôzne zážitky, ale medzi jednotlivými zážitkami nehľadá kontinuitu, ani nehľadá vyšší zmysel, étos či transcenciu. Človek si užíva svoju individuálnu slobodu vo forme slobody lásky a konzumu“ (V. Bilasová, in. B. Balogová, et. al., 2011, s.34-35).

H. Kubátová (2010) sa pri vysvetľovaní čo je to konzumný postoj odvoláva na Z. Baumanu, ktorý tvrdí, že prejavovať konzumný postoj znamená prijímať život ako rad problémov, ktoré majú riešenie a návody na vyriešenia sa dajú kúpiť. Umenie žiť je vlastne umením nakupovať a umením získať peniaze.

Základnou podmienkou poznania a uskutočňovania zmyslu ľudského života, ktorá platí pre každého človeka aj spoločnosť je podľa slov V. Bilasovej (in. B. Balogová, et. al., 2011) to, aby sloboda, šťastie, láska, a blahobyť jedného človeka, spoločenskej skupiny, národa či rasy sa nerealizovali za cenu neslobody, biedy utrpenia iných jednotlivcov, či spoločenských skupín a národov.

„Ľudský život ako jedinečná a neopakovateľná šanca na realizáciu ľudského potenciálu, ktorý každý človek v sebe má, je najvyššou hodnotou pre jeho nositeľa, ale aj pre spoločnosť. Z toho pramení neodolateľné a neporušiteľné právo každého človeka na svoju individuálnu slobodu, svoje ľudské šťastie a lásku. K naplneniu svojej slobody, lásky a šťastia si každý človek volí vlastnú cestu, za ktorú nesie nedeliteľnú zodpovednosť pred sebou i spoločnosťou“ (V. Bilasová, in B. Balogová, et. al., 2011, s. 13-16).

1.4 Zmysel života z pohľadu filozofie

Termín *filozofia* pochádza z gréckeho slova „filos“ - priateľ a „sophia“ - múdrosť, je to teda láska k múdrosti. Prikláňame sa k tvrdeniu B. Šulavíkovej (2008), že táto láska zahrňuje v sebe dva momenty: teóriu - hľadanie a poznávanie pravdy, prax - jej uplatňovanie, život podľa nájdenej pravdy. Skutočným filozofom je priateľ múdrosti, ktorý sa snaží pravdu spoznávať a podľa nej žiť.

Filozofia, ktorá v poznaní človeka hľadajúceho a naplňajúceho zmysel svojho života dôležitú úlohu. Dáva mu, ako tvrdí V. Bilasová (in B. Balogová, et. al., 2011), možnosť hľadania celostnej a komplexnej pravdy o bytí, ľudskej existencii jej mieste v prírode a spoločnosti.

H. Hrehorová (2005) sa odvoláva na slová Jána Pavla II., podľa ktorého má filozofia veľkú zodpovednosť za formovanie myslenia a kultúry tým, že trvalo poukazuje na hľadanie pravdy. Podľa tejto autorky má filozofia najväčší zmysel ako morálna prax, ako sebaurčenie na základe slobody a svojím podielom prispieva k šíreniu múdrosti a nájdeniu zmyslu života.

Iný pohľad na filozofiu však dostávame vtedy, ak ju chápeme napríklad ako určitý druh svetonáhľadu alebo ako určitý spôsob svojho uvažovania, štýl myslenia, t. j. ako filozofovanie. V tejto podobe sa naše filozofovanie dotýka aj každodenného života, jeho problémov a ich riešenia. I. Kant (in W. Kraus, 2003), hovorí o filozofii ako o idee dokonalej múdrosti ukazujúcej nám najvyššie ciele ľudskeho rozumu a pôsobí ako liek, filozofia je pre človeka úsilím o múdrosť, ktorá je vždy neúplná.

Prikláňame sa k tvrdeniu V. Bilasovej (in B. Balogová, et. al., 2011), že filozofia vzniká ako súčasť individuálneho a spoločenského vedomia, v ktorom si už človek uvedomuje, že sa vydělil ako subjekt z prírody a spoločnosti. Týmto vydedením však na jednej strane človek získava vedomie vlastnej subjektivity ale na druhej strane stráca pocit celostnosti bytia. V tejto strate treba hľadať jeden z dôvodov naliehavosti otázok o zmysle života, slobody a šťastia. Od tohto bodu filozofia explicitne kladie otázky týkajúce sa zmyslu ľudskeho žitia a hľadá na ne odpovede.

Človek je sebatranscendujúca bytosť, ktorá podľa B. Šulavíkovej a L. Sejšovej (2008), potrebuje nielen vycítiť a formulovať si zmysel vlastného života ale zároveň premýšľať o mnohých otázkach netýkajúcich sa len jeho samého ale celku sveta ako takého. A práve filozofia mu pomáha pri kladení a riešení týchto otázok, čím má rozhodujúci vplyv na vlastné sebachápanie jedinca. Čím je toto sebachápanie bližšie realite, tým menej frustrujúcich napätí vzniká v oblasti jeho duševného života.

Súhlasíme s názorom J. Hilmana (2000), že keď a cítime podivne odosobnení, veľmi vzdialení akoby vo vyhnanstve, nikde žiadne spojenie a okupuje nás duch osamelosti, vtedy na obranu pred týmito okamihmi máme filozofiu, ktorá nám pomáha, vysvetľuje. Táto filozofia tvrdí, že vykorenený a uponáhľaný moderný život a neosobná práca vytvorili podmienky pre stratu hodnôt. Autor vidí filozofiu ako vedu o posledných príčinách všetkých vecí, získaná svetlom prirodzeného rozumu. Filozofia je vedou - znamená to, isté a usporiadané poznanie vecí, ktoré je získané pomocou rozumových dôkazov. Je to veda o posledných príčinách všetkých vecí - všetkých, to znamená živých i neživých, duchovných aj hmotných. Na rozdiel od iných vied, zaoberá sa všetkým. Filozofia je univerzálnou vedou, lebo sa stavia nad jednotlivé veci, skúma ich povahu, vzájomné vzťahy, zmysel a posledné príčiny.

Môžeme teda povedať, že filozofia si kladie za úlohu umožniť človeku spoznať cieľ, a teda význam jeho života a ukázať mu prostriedky, ako ho dosiahnuť. Filozofia sa snaží otázku života riešiť rozumom.

V. Bilasová (in B. Balogová, et. al., 2011) poukazuje na to, že prostredníctvom slobodného filozofického myslenia a slobodného vedeckého bádania objavuje človek slobodu ako základný princíp hľadania autentického zmyslu života v podmienkach politických, ekonomických a kultúrnych.

Pribežné opakovanie rady každodenných situácií dáva životu rytmus a umožňuje nám zautomatizovanie opakovanej aktivity. Tento naučený rytmus je podľa názoru autorov E. Bedrnovej, et.al. (2009), na jednej strane veľmi užitočný ale na druhej strane nás to posúva do určitej rutiny – nemusíme premýšľať o väčšine životných situácií. Volíme potom konvenčný a často aj konzumný spôsob života. A keď nastanú náročné situácie, dostávame sa do problémov a zrazu nenachádzame zmysel pre naše konanie a žitie. A práve filozofia nám umožňuje nachádzať to čo je zjavné, že zmysel života spočíva priamo v živote samom, v jeho priebehu, následkoch, v tom aký odkaz zanecháme a nakoľko budeme odchádzať zo života s pocitom, že stálo za to ho prežiť. Pritom autori zdôrazňujú, že to ako so svojím životom naložíme, ako konáme, sa nám v priebehu nášho žitia mnoho násobne vráti, a to ako v zlom, tak i v dobrom. Preto je na nás aby sme si uvedomili, princípy, na ktorých môžeme stavať. Ak chceme žiť v zhode

so svojim okolím a absolvovať vzostupnú vývojovú dráhu života mali by sme si uvedomiť, že:

- žijeme práve tu a teraz a preto intenzívne prežívať každý deň, bez nereálnych plánov,
- život je súhra príležitostí a výziev, ktoré nám dávajú možnosť prejsť sa a uspieť,
- je dôležité je pozitívne prijímanie všetkého s čím sa stretneme, nachádzať to dobré v tom zdanlivo zlom,
- je treba myslieť na druhých a pomoc iným nás vnútorne naplňala, ako učiaci sa subjekt neustále doladovať svoje nedostatky (E. Bedrnová, et.al., 2009).

„V priebehu dejín ľudia hľadali konečné odpovede na otázky týkajúce sa zmyslu ľudského života, ktoré by mali univerzálnu platnosť avšak tieto ambície zostali nenaplnené. Na večné filozofické otázky o zmysle života neexistujú apriorne, metafyzické, zjavné ani inak dané hotové odpovede“ (V. Bilasová in B. Balogová, et.al., 2011, s. 13-16).

V tomto kontexte W. Kraus (2003) sa odvoláva na I. Kanta, ktorý poukazuje na to, že oblasť filozofie vo svetoobčianskom zmysle sa dá formulovať týmito otázkami:

- Po prvé: Čo môžem vedieť?
- Po druhé: Čo mám konať?
- Po tretie: V čo môžem dúfať?
- Po štvrté: Čo je človek?

Prvú otázku zodpovedá metafyzika, druhú morálka, tretiu náboženstvo a štvrtú antropológia. Všetky tieto klasické otázky patria podľa W. Kraus (2003) aj do našej doby. Prvá otázka pojednáva o možnostiach a hraniciach ľudského poznávania, preveruje spoľahlivosť nášho poznávania a jeho metód. Patria sem teda problémy, ktoré majú metafyzický aj logický charakter, ktoré sa týkajú samej teórie vedy a filozofie jazyka. Druhá otázka je koncentrovaná na oblasť zdôvodnenia nášho konania, etických noriem a hodnôt, ktoré sú základom nášho mravného a slobodného konania a rozhodovania, no ktoré sa často aj menia a podliehajú novým premenám. Tretia otázka,

ktorú I. Kant prisudzoval náboženskej oblasti, sa vlastne týka života ako celku. Hľadá na trvalé perspektívy života a jeho posledné zdôvodnenie. Tým sa filozofia pýta aj na nepodmienené. K týmto trom otázkam ešte I. Kant pridáva poslednú otázku: Čo je človek? Na ňu sa totiž podľa neho vzťahujú aj všetky predchádzajúce. Práve súvislosť prvých troch otázok je obsiahnutá vo štvrtej otázke. Je to vlastne otázka seba porozumenia človeka a táto je nájstojčivá aj v dnešnej dobe. Vzťahuje sa k pochopeniu našej ľudskej prirodzenosti, ktorá by mala byť predpokladom našej ľudskej dôstojnosti.

1.5 Zmysel života z pohľadu náboženstva

„Nevrav že viera je zbytočná, lebo život je ponuka veriť v niekoho, alebo v niečo. Viera je tajomná túžba, ktorá poháňa smrteľníkov k večnosti. Viera je nostalgická túžba za nebom, ktoré sme stratili.“

Nino Salvaneshi

Stotožňujeme sa s tvrdením D. Kováča, že „obrovským zdrojom zmyslu života je zvnútornená náboženská viera; nielen v nezištnom konaní dobra na tomto svete, v prežívaní lásky k bližnému, ale aj viera v pokračujúci život v transcendentne“ (in I. Ruisel, et.al., 2006, s. 33).

M. Stříženec (in I. Ruisel, et.al., 2006) poukazuje na to, že spiritualita ako dimenzia osobnosti je mnohodomenzionálny psychologický konštrukt. Znamená hľadanie osobného spojenia s transcendentnom (s tým, čo nás presahuje, je vyššie ako my) ako aj uznanie určitej závislosti od tejto transcendentálnej skutočnosti, jej prežívanie v bežnom živote. Spravidla je to niečo nemateriálne, Vyššia sila, božstvo, Boh, inokedy Príroda, Vesmír. So spiritualitou sa spája subjektívny zážitok posvätna, zaoberanie sa „poslednými záležitosťami“, hľadanie zmyslu, istoty, súvislosti, výšin ľudských možností.

Podľa H. Hrehorovej (2005) je náboženská potreba hlboko zakorenená v základných podmienkach ľudskej existencie. Náboženstvo bez ohľadu na to akú má formu nám pomáha: pochopiť vlastné miesto vo svete a ukazuje kam má smerovať naša

činnosť. Náboženstvo je otvorenie sa spravodlivosti a život ako taký je hľadaním šťastia. Každý človek ho hľadá, ale každý si ho predstavuje inak. Život je hľadaním pravdy, lásky a istoty. Žijeme v čase a čas je pre každého z nás zaväzujúci a presne vymedzený dar. Aj uprostred životných starostí a ťažkostí by sme sa mali dokázať orientovať k niečomu čo má trvalú hodnotu (tamže, 2005).

„Viera je morálny spôsob rozumového myslenia, keď pokladáme za pravdivé to, čo je teoretickému poznaniu neprístupné. Kto hovorí, že je Boh, hovorí viac než vie, rovnako aj ten čo hovorí opak“ (I. Kant, in W. Kraus, s.23).

Najčastejšia definícia náboženstva pochádza od autora E. Durkheima a podľa nej je náboženstvo systémom názorov na posvätné veci a s tým súvisiacich činností, ktorý zoskupuje všetkých svojich prívržencov do morálnej komunity (in J. Košta, 1999). Náboženstvo je sociálnou inštitúciou, ktorá podľa J. Košta (1999), predovšetkým odpovedá na základné, podstatné otázky zmyslu života a niektoré náboženstvá obsahujú aj súbory hodnôt, noriem a vzorov správania sa od svojich vyznávačov vyžadujú ich rešpektovanie a dodržiavanie.

Autorky L. Adamovová, M. Hatoková (in I. Ruisel, et. al., 2006) sa odvolávajú na definíciu M. Stríženca, ktorý tvrdí, že náboženstvo je zložitý komplex javov, zahrňujúci tak vzťah človeka k nadprirodzeným silám, k Bohu, ako aj určitý výklad ľudského bytia a sveta.

Často sa bez uvažovania predpokladá, že náboženstvo a viera sú vlastne totožné pojmy a že každé náboženstvo sa rovnako dobre dá nazvať vierou. V J. Ratzinger (2007) poukazuje na to, že v skutočnosti to platí len v obmedzenej miere. Veriť podľa tohto autora, znamená prijať, že v jadre ľudskej existencie sa nachádza bod, zmyslami neuchopiteľný, v ňom objavujeme neviditeľné, kde sa toho neviditeľného môžeme dotýkať a pritom si silne uvedomovať že práve to je pre našu existenciu nutné.

Kresťanský svetonázor predstavuje postoj človeka, ktorý ako uvádza L. Kvasnička (2000), spĺňa predpísané náboženské praktiky a akceptuje kresťanský etický model. Autor to upresňuje a dodáva, že je to skupina teoreticko-gnozeologických súdov, ktoré sa opierajú nielen o prírodo-vedecko-filozofické poznanie, ale aj o zjavenie Božie a dotýkajú sa prírody, pôvodu, vývoja a zmyslu sveta a človeka.

„Človek chce poznať príčinu a zmysel všetkého bytia vrátane seba“.(L. Kvasnička, 2000 s.12).

L. Adamovová, M. Hatoková (in I.Ruisel, et.al., 2006), poukazujú na fakt, že nominálna viera v boha v našej spoločnosti pretrváva, avšak je stále menej ovplyvňovaná kresťanským učením. Zvlášť u mladej generácie sa prejavuje odlišná schéma širšie chápaného náboženského správania. Ľudia vnímajú istú starostlivú prítomnosť transcendentna vo svojom živote, no zdráhajú sa nazvať túto prítomnosť Bohom.

Skutočná viera, ako tvrdí M. Popelková (in I. Ruisel, et.al., 2006), predpokladá a vyžaduje pokoru, obetu, dôveru v Boha, otvorenosť sebe, čo stojí veľa práce na sebe a pre spoločnosť je vo všeobecnosti málo významné, cenené, odmeňované a tým aj posilňované. Teologálne cnosti (pokora, obeta, dôvera, múdrosť) sú vysoko aktuálne, môžu byť cestou a východiskom, ak sú človeku blízke, respektíve je voči nim otvorený. Sú však tak málo viditeľné a ťažko sa i zviditeľňujú. Vieru je častokrát ľahšie žiť, ako o nej hovoriť.

Tiež Kvasnička (2000) vyzdvihuje pokoru ako cnosť, ktorá patrí do duchovného rozmeru človeka a i keď ju dnešný moderný svet odmieta ako cnosť pasívnu, javiacu sa ako slabosť, je to niečo čo človeka posilňuje, preniká jeho zmysľaním a konaním.

Každý z nás hľadá dobro, v sebe, v ľuďoch okolo nás, v svojom aj v konaní druhých a práve I. Kant poukazuje na to, že: „Najvyššie dobro nie je možné bez predpokladu troch teoretických pojmov: totiž slobody, nesmrteľnosti a Boha“ (in W. Kraus, s.18).

Prikláňame sa k tvrdeniu L. Kvasničku (2000), že zmysluplný život žije človek iba vtedy, ak všetka jeho aktivita smeruje k realizovaniu hodnôt, a to:

1. Aktívnou činnosťou na utváraní sveta, pokračovaním na stvoriteľskom diele Božom, aktívnou činnosťou na každom mieste kde sa môžeme prejaviť, vytváraním podmienok vhodných pre hodnotný život.
2. Aktívnym prežívaním sveta – prežívaním krásy dobra a pravdy, prežívaním radosti v rodine, radosti z dobre vykonanej práce, patrí tu i prežívanie Božej prítomnosti pri modlitbe, prežívanie radosti z pomoci blížnemu svojmu.
3. Prežívaním utrpenia, ktoré je ozmyselené tým, že ho spájame s obetou za svoje previnenia, za akékoľvek zlo tohto sveta. Človek sa v utrpení spája s Kristom, ktorý sa obetoval za všetkých ľudí.

Nadobudnutie schopnosti znášať utrpenie je aktom sebaformovania a utrpením človek získava nielen vnútornú slobodu ale dosahuje i vnútornú zrelosť, lebo ľudský život je od počiatku sprevádzaný nielen príjemnými zážitkami a radosťou, ale hlavne utrpením a bolesťou (L. Kvasnička, 2000.).

S. Biddulph (2007) v odpovedi na otázku prečo na náboženstve záleží odpovedá, že často sa cítíme stratení, zmätení a nedokážeme nájsť východisko z takéhoto rozpoloženia. Inokedy sa nás dotkne pocit prchavý ale neomylný, že život je krásny a my sa nachádzame v akomsi prúde udalostí. Každodenné starosti, výkyvy ale ani radosti nie sú také významné, keď cítime, že sme na tej správnej ceste. Spiritualita znamená zážitok niečoho jedinečného v našom živí a náboženstvo, v zmysle organizovanej skupinovej činnosti a obradov, je pokusom držať sa tohto pocitu a prinútiť ho aby v nás pretrval.

Bilasová (in B. Balogová, et.al., 2011) poukazuje na veľký a nepopierateľný prínos kresťanskej vierouky, ktorá pomáha nájsť človeku autentický zmysel života prijatím viery, lásky a nádeje. Veľký význam má podľa tejto autorky aj objav pozitívnej hodnoty utrpenia, bolesti a smrti ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou každého človeka aj celého ľudstva. Vďaka tomu jedinec v sebe nachádza pokoru, empatiu, solidaritu a lásku k blížnemu.

Človek si jasne uvedomuje, aj keď sa tomuto poznaniu podvedome bráni, že čas, ktorý má vyčlenený tu na tomto svete je obmedzený, konečný. V súvislosti so smrťou a strachom z nej sa, podľa L. Kvasničku (2000), dá filozofia epikureizmu a stoicizmu vyjadriť nasledovne: „Skutočne neopodstatnene nás trápi obava pred tým, čo netrápi. A preto toto najväčšie zlo, smrť, nie je pre nás ničím, lebo pokiaľ sme my, niet smrti a keď príde smrť, už nás niet. Je ničím pre živých, ničím pre mŕtvych, pretože ne tých prvých nedosahuje a tí druhí už nejstávajú.“ (Kvasnička, L., 2000, s. 28)

I. Kant zase zdôrazňuje, že “smrti sa najmenej boja tí, ktorých život má najväčšiu hodnotu“ (in W. Kraus, s. 80).

Súhlasíme z tvrdením J. Vetešku a T. Vacínovej (2011), že v náboženstve (v našich kultúrno-historických súvislostiach je to kresťanstvo) je nutné oddeliť náboženský ideál od záujmov cirkevných inštitúcií, najmä však katolíckej cirkvi. Táto inštitúcia historicky dokázala nepodporovať snahu o autonómiu, sebarozvoj

a vzdelávanie človeka a ak tak učinila bolo to v rámci prísnych mantinelov a pod dohľadom. Cirkev vždy potláčala nežiaduce prejavy osobnosti a očakávala absolútnu poslušnosť. A preto je dôležité a to zdôrazňuje i V. Bilasová (in B. Balogová, et.al., 2011) aby veriaci človek slobodne hľadal svoju vlastnú cestu k Bohu a spaseniu a teda aj k zmyslu svojho života.

1.6 Zmysel života z pohľadu psychológie

P. Halama (2006) poukazuje na fakt, že psychológia nazerá na zmysel života z pohľadu konkrétneho jedinca.

„Zmysel života je osobný systém presvedčení, cieľov a hodnôt, ktorý človeku umožňuje prežívať a uvedomovať si a riadiť svoj život ako hodnotný, účelný a napĺňajúci“ (P. Halama, 2006, s. 56).

I.Ruisel, et. al. (2006) uvádzajú, že konštrukt zmyslu života sa objavil v psychológii najmä pod vplyvom logoterapie a existenciálnej analýzy V. E. Frankla. Rozvoj tejto problematiky priniesol viaceré existenciálne, humanistické a kognitívne prístupy, ktoré sa v poslednej dobe rozvíjajú v rámci súčasných trendov v psychológii ako pozitívna psychológia, problematika kvality života a podobne. A mnoho teoretických a výskumných štúdií poukazujú na zmysel života ako na veľmi silný pozitívny činiteľ v ľudskom živote a dynamike ľudskej motivácie a správania.

Súhlasíme s presvedčením A. Adler (1998), že každý človek sa správa v živote tak, ako keby mal určitú mienku o svojej moci a svojich schopnostiach, a ako keby si už na začiatku svojho konania jasne uvedomoval, či je daná úloha ťažká alebo ľahká a podľa toho konal, stručne povedané, že jeho správanie vyplýva z toho, čo si myslí.

„Svojimi zmyslami nie sme schopní prijímať skutočnosť, ale iba subjektívny obraz, odlesk vonkajšieho sveta. Naša mienka o veľkých a dôležitých skutočnostiach života závisí od štýlu nášho života. Iba tam kde bezprostredne narazíme na skutočnosti, ktoré nám prezradia rozpor s našou mienkou o nich, máme sklon pod vplyvom bezprostrednej skúsenosti do istej miery skorigovať svoj názor a nechať na nás pôsobiť zákon kauzality bez toho aby sme zmenili svoju celkovú mienku o živote“ (A. Adler, 1998, s.11).

P. Halama (2006) sa vo svojej práci Existenciálna inteligencia v procese hľadania zmyslu života, odvoláva na dielo Parka a Folkmana, ktorý k zmyslu života ako takému vzťahujú tieto tri druhy presvedčení:

- presvedčenia a osvete – týkajú sa predpokladov o svete ako takom, o jeho podstate, vlastnostiach, o princípoch jeho fungovania, o miere jeho spravodlivosti a podobne,
- presvedčenia o sebe – vzťahujú sa k takým vlastnostiam seba ako sebahodnota, vlastná morálnosť, efektivita vlastných činov, možná kontrola výsledkov vlastnej činnosti a podobne,
- presvedčenia o sebe vo svete – poskytujú chápanie seba vo vzťahu k svetu, ako aj o svojom mieste vo svete.

„Pokiaľ ide o mienky človeka o sebe vo vonkajšom svete, najlepšie ich možno poznať zo zmyslu, aký jedinec v živote nachádza a aký zmysel dáva svojmu vlastnému životu. Tu jasne prebleskuje možnosť disonancie (nezhoda, nesúlady) s ideálnym citom spolupatričnosti, spolunažívaním, spoluprácou a ľudskosťou“ (A. Adler, 1998, s. 10).

Problém zmyslu života sa podľa tvrdení P. Halamu (2006) v psychológii objavuje predovšetkým spolu so snahou o celostný pohľad na človeka a so snahou o zachytenie ľudskej motivácie v celom jej rozsahu. Aj keď ako poznamenal P. Halama (2007) v ďalšom svojom diele, hodnú chvíľu trvalo kým sa problematika zmyslu života stala predmetom pozornosti psychologického uvažovania.

„Zo začiatku sa snažili predstavitelia psychológie odpovedať, podľa vzoru filozofie a náboženstva, na všeobecnú otázku o zmysle života, postupne však prešlo psychologické uvažovanie od hľadania toho pravého zmyslu k objasňovaniu dôležitej úlohy, ktorú má životná zmyslupnosť v psychickom zdraví, pri zvládaní záťaže, či k analýze podmienok, v ktorých sa môže zmysel života prežívať a rozvíjať a podobne“ (P. Halama 2007, s. 5).

Mnoho teoretických a výskumných štúdií potvrdilo to, že zmysel života je veľmi silný činiteľ v ľudskom živote a dynamike ľudského prežívania a správania. A práve z tohto dôvodu, sa podľa P. Halamu (2007), tomuto problému venuje nielen zahraničná psychologická spoločnosť ale tento trend prenikol i do slovenského i českého regiónu. Celosvetovej miere možno badať pokles prežívania zmyslu života a zároveň sa presadzuje trend zvýšeného záujmu o otázky zmyslupnosti ľudského prežívania.

V tomto bode sa autor odvoláva na Maslowovo hierarchické naplnenie potrieb, kde pri naplnení nižších potrieb sa k slovu hlásia potreby vyššie a hlavne sebaaktualizácia jedinca.

Psychológia rozdeľuje slovo zmysel do dvoch zastrešujúcich skupín, elementárneho a ontologického prístupu. Toto delenie P. Halama (2007) prebral od Leontieva, ktorý charakterizuje tieto prístupy nasledovne:

- elementárny prístup – používa pojem zmysel na vyjadrenie štruktúrneho elementu poznania a činnosti, ktorý sa viaže ku konkrétnej kategorizácii a inerpretácii komunikácie, situácií a objektov. V tejto súvislosti podčiarkuje autor chápanie zmyslu života v koncepcii R. Harrého, ktorý používa pojem zmysel na vyjadrenie jednotlivých sociálnych významov ľudského správania alebo myslenia.
- ontologický prístup - v tomto prístupe je zmysel chápaný ako najvyššia integrujúca základňa osobnosti, ako základná životná orientácia, životná úloha, svetonázor, inerpretácia života a sveta vo všeobecnosti. Tu podľa autora treba spomenúť najmä Franklovu logoterapiu a existenciálnu analýzu, príp. iných autorov. Dôležitým znakom ontologického chápania zmyslu je jeho integratívna funkcia, to znamená, že zmysel života pôsobí ako najvyšší integratívny činiteľ ľudského správania a prežívania.

V súvislosti s touto definíciou pojmu zmysel, cituje Halama (2007) autorov Weisskopf - Joelsonovú, (1968), ktorí poukazujú na fakt, že hlavná integratívna funkcia zmyslu života spočíva v zjednocovaní vnútornej a vonkajšej reality človeka, v zjednocovaní jednotlivých častí života človeka do koherentného celku, ktorý poskytuje životu pochopenie a vysvetlenie, a nakoniec v integrácii cieľov, činností a snažení do životného poslania .

Prikláňame sa k názoru P. Halamu (2007), ktorý vidí existujúci vzájomný vplyv medzi týmito dvoma prístupmi a človek prisudzuje zmysel konkrétnym podnetom v súlade s jeho životným nasmerovaním a jeho životnou filozofiou.

Preto je pocit životnej zmysluplnosti dôležitým a klinicky relevantným konštruktom, ktorý ma negatívne aj pozitívne aspekty týkajúce sa mentálneho zdravia.

1.6.1 Trojkomponentový model zmyslu života

Pri hľadaní zmyslu života, podľa P. Halama (in I.Ruisel, et. al., 2006), nie sú kognitívne procesy, ktoré umožňujú človeku chápať svet a prisudzovať mu zmysel svojej existencie, izolované od iných procesov. Jedná sa najmä o procesy motivačné a emočné. Dôležitým fenoménom v tomto procese sú presvedčenia, ktoré predstavujú akési tézy, očakávania, či subjektívne pravdy, ktoré človek v danom období plne akceptuje a bezvýhradne im verí. Autor ďalej poukazuje na previazanosť a neoddeliteľnosť systému presvedčení, životných cieľov a kognitívnych, motivačných a emočných procesov. Práve táto skutočnosť sa podľa tohto autora vyjadruje komponentovými teóriami zmyslu.

Trojkomponentový model zmyslu života, ktorého autormi sú Reker a Wong, rozoberá P. Halama (2007) a poukazuje na to, že zmysel života je viacdimeznionálny konštrukt obsahujúci tri vzájomne sa ovplyvňujúce komponenty: kognitívny, motivačný a afektívny.

- **Kognitívny komponent** sa vzťahuje ku kognitívnemu rámcu, ktorý obsahuje systém presvedčení, hodnôt a predpokladov týkajúcich sa seba, svojho života a sveta. Týka sa aj toho, ako človek prisudzuje zmysel celému svojmu životu, ako sa vyrovnáva s existenciálnymi skutočnosťami a do značnej miery aj s otázkou konečného zmyslu. Ďalšou funkciou komponentu je to, že poskytuje existenciálne porozumenie zmyslu rôznych životných udalostí a dáva ich do usporiadaného a koherentného rámca. Indikátorom rozvinutého kognitívneho komponentu zmyslu života je vysoká miera zmyslu života, uvedomovanie si koherencie a poriadku v živote, a tiež uvedomovanie si konečného cieľa a svojho životného poslania. Na druhej strane nerozvinutý kognitívny komponent obsahujúci nefunkčné životné presvedčenia sa prejavuje chaosom v živote, bezúčelnosťou a existenciálnou úzkosťou (2007, s. 48 a 49).
- **Motivačný komponent** sa týka systému cieľov. Je definovaný ako realizácia aktivít, cieľov a hodnôt, ktoré jednotlivец považuje za hodnotné a dôležité. Tento komponent robí z problematiky životného zmyslu viac ako iba filozofickú reflexiu. Zahŕňa aj investovanie energie a času do vybraných cieľov a hodnôt, ako aj stupeň záväzku (commitment) a úsilia vynakladaného na dosiahnutie týchto cieľov. Dá sa považovať za akýsi behaviorálny aspekt zmyslu života. Rozvinutý motivačný komponent je charakterizovaný prítomnosťou rôznych

hodnôt a cieľov, vysokým stupňom záväzku a snahy o ich naplnenie, a tiež schopnosťou usilovať sa o ciele napriek prekážkam a neúspechom. Nedostatočný rozvoj motivačného komponentu vedie k nedostatku životných cieľov, aktivít, pocitom nudy, apatie, a beznádeje týkajúcej sa možného dosiahnutia cieľov (2007, s. 49).

- **Afektívny komponent** zahŕňa pocity spokojnosti, naplnenia, ktoré jedinec čerpá zo svojich zážitkov, z realizácie a dosahovania cieľov, ako aj z prítomnosti pozitívnych presvedčení a postojov voči životu. Silne rozvinutý afektívny komponent sa dá identifikovať cez rôzne pozitívne pocity týkajúce sa života ako šťastie, optimizmus, spokojnosť. Slabo rozvinutý afektívny komponent sa prejavuje pocitmi nespokojnosti, nešťastia, depresie, smútku, ako aj úzkosti a pesimizmu (2007, s.49)

V tomto bode sa P. Halama odvoláva na Wonga, ktorý vzhľadom na tento model hovorí, že autentický zmysel života zahŕňa všetky tri komponenty. Neprítomnosť ktoréhokoľvek z troch komponentov ohrozuje prežívanie zmyslu života. Preto triangulárny model poskytuje užitočné kritérium, či je nejaká aktivita alebo životný cieľ skutočne zmysluplná, alebo nie.

Súčasťou trojkomponentového modelu zmyslu života sú, ako tvrdí P. Halama (2007), aj špecifické smery vzájomného vplyvu a vzťahov medzi jednotlivými komponentmi. Autori Reker a Wong vychádzajú z kognitívnej perspektívy a považujú kognitívny komponent za akýsi „základný kameň“ modelu. To znamená, že práve kognitívny systém presvedčení ovplyvňuje motivačný komponent, keďže diktuje, o ktoré ciele a hodnoty sa bude človek snažiť. Avšak P Halama (2007) ďalej konštatuje, že kognitívny komponent ovplyvňuje aj afektívny komponent., a to v tom zmysle, že systém presvedčení poskytuje chápanie života a životných udalostí, eliminuje chaos a existenciálnu úzkosť a takým spôsobom vedie k pozitívnej afektivite. Afektívny komponent je tiež ovplyvnený motivačným komponentom, keďže angažovanosť v cieľoch vedie k spokojnosti a naplneniu. Autori modelu predpokladajú aj spätné väzby, keď hovoria, že každý komponent je spätne tiež ovplyvnený komponentom, na ktorý vplýva. V súvislosti s týmto trojfaktorovým komponentom P. Halama (2007) uvádza, že podnietil viacero výskumov, zaoberajúcich sa jednotlivými komponentami a ich vzájomnými vzťahmi.

2. HODNOTY A ZMYSEL ŽIVOTA

„Hodnota predstavuje určité porozumenie žiaduceho a nežiaduceho správania, smeruje k dosiahnutiu žiaduceho, k vyhýbaniu sa nežiaduceho....“

Nákonečný (in Z. Macková 2009 s. 111)

Hodnoty sú v psychológii považované, ako tvrdí P.Halama (2007), za zdroje zmyslu života.

Ako uvádza E. Živčicová (in Pedagogické rozhľady 2009), hodnoty chápeme ako prejav subjektívno-objektívneho vzťahu k hodnotiacim aspektom, ktoré ovplyvňujú prežívanie a regulujú správanie jednotlivca. „Chápeme ich ako konštrukty s kognitívnym, afektívnym a hodnotiacim aspektom. Takto definované hodnoty sa prejavujú v dvoch základných podobách:

- ako hodnotové charakteristiky predmetov a javov, ktoré sú pre človeka dôležité v súvislosti s ostatnými aktivačnými činiteľmi - potrebami, postojmi,
- ako hodnotové predstavy, pojmy, ciele, ku ktorým človek smeruje“(2009, s. 13).

Ďalej autorka tvrdí, že hodnoty vytvárajú zložitú štruktúru, ktorá sa prejavuje ako hodnotový systém a hodnotová orientácia. Hodnotový systém má individuálny charakter a vzniká interiorizáciou spoločenských hodnôt. Hodnotovú štruktúru chápeme ako usporiadanie hodnôt do poradia podľa významnosti pre jednotlivca a charakterizovanú vzájomnými vzťahmi medzi jednotlivými hodnotami (tamže, s.13)

Podľa E. Živčicovej (in Pedagogické rozhľady 2009), tajomstvo bytia indivídua – zmysel života – sa odvíja od jeho vlastného hodnotového systému, ktorý sa postupne dotvára neustálou konfrontáciou so spoločenskými normami na rôznych stupňoch jeho individuálnej, skupinovej či spoločenskej vnímateľnosti a akceptovateľnosti (s.12).

Hodnota ,hodnota vyššia, hodnotový rebríček, hodnotová orientácia

„V bežných výpovediach sa pojem hodnota zavše používa ako synonymum významu, inokedy zastupuje normu, nehovoriac ani o tom, že hodnotu väčšinou pripisujeme materiálnym, alebo ideálnym objektom“ (U. Wollner, 2003, s.19).

V Psychologickom slovníku P. Hartl a H. Hartlová (2000) píšú, že hodnota je vlastnosť, ktorú jednotlivec prisudzuje objektu, udalosti alebo činnosti, ktorú človek spája s uspokojovaním svojich potrieb a záujmov. Hodnoty sa vytvárajú ako súčasť spoločenského vedomia a diferencujú postupne v socializačnom procese jedinca ako súčasť spoločenského vedomia a odrážajú kultúru danej spoločnosti.

P. Hartl a H. Hartlová (2000) definujú i slovné spojenie *hodnota vyššia* ako atribút čo patrí iba človeku a zameriava sa na potreby prijaté výchovou, kultúrou alebo posúdením informácií a tu patria také pojmy ako krása, česť, spravodlivosť, poctivosť, súcitiť, ľútosť a iné.

V ďalšom Psychologickom slovníku, ktorého autorom je B. Geist (2000) sa uvádza, že: „Hodnota predstavuje vzťahovú kategóriu – jedná sa tu o vzťah medzi subjektom a objektom a jeho hodnotovým systémom. Výraz hodnota patrí k najproblematickejšiemu a najdiskutovanejšiemu termínu nielen v psychológii ale i v príbuzných vedách. Najprv bol tento pojem užívaný v matematike a ekonómii a odtiaľto ho R. H. Lotze, F Nietzsche a iní preniesli do filozofie a potom si našiel svoje miesto v psychológii a sociológii“. (B. Geist, 2000, s.76).

Iná definícia pojmu hodnota je od L. Strmeňa a J. CH. Rajsкупа (1998), ktorí uvádzajú, že je to subjektívne prisudzovaná vlastnosť objektu vyplývajúca z ocenenia vzťahu subjektu k objektu, z významu, ktorý má objekt pre uspokojenie potrieb, záujmov subjektu v individuálnom kontexte. Hodnotový systém, je podľa týchto autorov, systém hodnôt, ktoré si jedinec vytvára na základe styku s inými jedincami a so svojím blízkym aj širším okolím a ktorý potom tvorí základ jeho postojov ku skutočnosti. Je to viac či menej stabilný systém hodnôt, ktorým reguluje a usmerňuje svoje správanie.

Hodnotami ako veľmi dôležitým motivujúcim a dynamizujúcim faktorom v ľudskom živote sa zaoberá odbor Axiológia. Ako uvádzajú P. Hartl a H. Hartlová (2000) tento odbor definuje hodnoty, zaoberá sa ich systémom a hierarchizáciou vzhľadom na vzťah hodnôt ku spoločnosti a štruktúre osobnosti.

U. Wolnerr (2003), rozlišuje nielen hodnotu a význam, ale okrem toho aj hodnoty vecné, ktoré sú výsledkom merania kvality praktických funkcií hodnotovosti ich nositeľov a hodnoty významové, ktoré sú výsledkom oceňovania kvality semiotických, významových funkcií.

„Jeden a ten istý objekt pritom môže byť nositeľom vecnej i významovej funkcie; napríklad ako pracovný nástroj a súčasne ako znak profesie, remesla, odbornosti a pod. To platí napríklad o obrúčke, ktorá za svoju vecnú hodnotu vďačí drahému kovu, resp. spôsobu akým sa využívajú jeho vlastnosti, a za svoju významovú hodnotu manželskému stavu, ktorý označuje“ (U. Wolnerr, 2003, s.26).

Podľa H. Kubátovej (2010), ktorá sa odvoláva na českého psychológa K. Balcara, „praktické vyvodzovanie životného zmyslu z každodenných situácií spočíva v dvoch krokoch:

1. rozpoznanie hodnoty, ktorú človek môže za daných okolností uskutočniť,
2. vykonanie tejto rozpoznannej hodnoty“ (2010, s.126).

Ďalej autorka uvádza, že oba kroky sú výsostne individuálne.

P. Halama (in Ruisel, 2006) sa odvoláva na Popielskeho, ktorý chápe hodnoty ako všetko to, čo človeka nasmerováva, poháňa a tvorí jeho osobu vo všetkých jej rozmeroch. Popielsky zdôrazňuje ich subjektívnu podstatu to znamená že človek sa ako subjekt existencie aktívne podieľa na výbere hodnôt a že tie nie sú určované iba potrebami, ale jedinec si hodnoty vyberá sám a slobodne.

P. Halama (2007) poukazuje na dve zložky hodnôt, prvou je kognitívna, ktorú tvoria presvedčenia a tie ako súčasť zmyslu života a pomáhajú zmysluplnej interpretácii života a ciele patriace do motivačnej zložky človeka a umožňujú mu organizovať svoje správanie, činnosť, a prežitie života ako zmysluplného. Hodnoty v systéme zmyslu života sú podľa tohto autora usporiadané hierarchicky, to znamená, že niektoré hodnoty majú väčší vplyv na angažovanosť človeka a zastávajú v jeho živote centrálnejšie postavenie ako iné, ktoré sú iba okrajové. Jedny hodnoty sa vzťahujú k globálnejším otázkam (aké povolanie si zvoliť), iné ku konkrétnym krátkodobým potrebám (ako strávim voľný čas).

Ako uvádza Kováč D. (Ruisel, et. al., 2006) súbežne s vyzrievaním osobnosti dochádza k vývinu hodnotových orientácií človeka.

Poukázaním na to, že niečo má hodnotu, obvykle vyjadrujeme i to, že to má aj nejaký zmysel. Hodnotné pokladáme za zmysluplné a nehodnotné za nezmysluplné. Zároveň však musíme brať do úvahy fakt, že mnohé fenomény sa v súčasnosti prezentujú ako hodnotné a zmysluplné, z hľadiska pravdy to však neplatí, ba dokonca o nich môžeme povedať pravý opak, v skutočnosti sú nehodnotné a zmysluprázdne.

„Iba človek poznáva a hodnotí, iba on sa pohybuje vo svete hodnôt (meraných funkcií) a čo je istotne najdôležitejšie, iba on aj cieľavedome tvorí situácie, v ktorých sa to či ono stáva funkčným a preto aj hodnotným. Až hodnotením pripisujeme predmetu jeho etickú, úžitkovú, či akúkoľvek inú hodnotu“ (U. Wollner , 2003, s.20).

Hodnoty sú spojené s významom a zmyslom aký predstavujú pre človeka objekty a javy vyskytujúce sa v jeho živote. Preto ich prežívame subjektívne. Tieto významy alebo subjektívne hodnoty objektov a javov si každý jedinec zaraďuje podľa ich aktuálnej dôležitosti, ktorú predstavujú pre neho osobne. A tak si vytvára svoj individuálny hodnotový rebríček.

Podobne uvažujú aj autori J. Duffková, L. Urban a J. Dubský (2008), poukazujú na to, že jedinec dáva jednotlivým preferovaným hodnotám rozličnú dôležitosť, váhu a podľa toho si ich zaraďuje do určitej hierarchie označovanej ako hodnotový systém alebo hodnotová orientácia. Tento hodnotový systém si človek vytvára na základe osobných vlastností, vlastných skúseností a prežitého, ale aj pod vplyvom najbližšieho okolia a celej spoločnosti. Autori kladú dôraz na to, že tento hodnotový rebríček a hodnoty, ktoré sú v ňom usporiadané sa v priebehu života človeka menia a preskupujú.

Podľa B. Šulavíkovej a L. Sejčovej (2008) hodnotová orientácia človeka úzko súvisí s jeho potrebami, ktoré rozdeľuje na primárne a sekundárne. V tomto bode sa opiera o Maslowovu filozofiu potrieb, ktorá úzko súvisí s jeho teóriou motivácie a tá predpokladá, že najskôr sa musia do istej miery uspokojiť základné potreby, aby sa mohli objaviť nové. Maslowova hierarchia potrieb je nasledovná :

1. fyziologické potreby – hlad, smäd, sex a iné, vznikajúce poruchou homeostázy,
2. potreby bezpečia – istota, stabilita, spoľahlivosť, oslobodenie od strachu, úzkosti a chaosu, potreba poriadku, ochrany, zákona a podobne,
3. afiliačné potreby – potreba lásky, náklonnosti a potreba niekam patriť,
4. potreba uznania – potreba dosiahnutia úspešného výkonu a potreba prestíže,
5. potreba sebarealizácie – túžba človeka po sebanaplnení, uskutočnenia toho (B. Šulavíková a L. Sejčová 2008).

Iný pohľad na hodnoty a ich štruktúru má V. E. Frankl (1994), ktorý charakterizuje tri druhy hodnôt:

- hodnoty kreatívne, ktorých zmysel spočíva v tom, čo človek sám vytvára a dáva svetu, jeho život sa stáva hodnotným tým, že vykonáva čin či tvorí dielo,
- hodnoty zážitkové, ktoré človek prijíma od sveta vo forme rôznych vzťahov, stretnutí a zážitkov – prežívanie citov lásky, priateľstva, dobra či pravdy,
- hodnoty postojové, ktoré sa prejavujú v schopnosti človeka vyrovnáť sa s utrpením, alebo s ťažkým nepriaznivým osudom.

Prežitím hodnoty mieni V. E. Frankl (2001) akýkoľvek ozajstný ľudský zážitok ktorý človeka obohacuje či povznáša.

V tomto kontexte L. Sejčová (2008) kladie dôraz na to, že každý jedinec si musí sám nájsť to, čo jemu osobne dáva zmysel, čo mu vymedzí jeho úplne jedinečné miesto v živote a tým spraví prvý krok na ceste k zdravému a uspokojujúcemu životu. Autorka opiera svoje slová o tvrdenia V. E. Frankla, že človek ako mysliaca bytosť a ako nositeľ duchovnej dimenzie nedokáže iba spotrebovať a užívať si splnenie si množstva prání – hedonizmus, lebo ten nie je žiadnou zárukou uchovania duševného zdravia.

B Šulavíková a L. Sejčová (2008) vravia, že práve naopak je to pre spoločnosť aj jedinca nebezpečenstvom, pretože tak prežívaný život je ochudobnený o zmysel, chýbajú v ňom ciele, pre ktoré stojí za to pracovať, bojovať, prinášať obeť a odopierať si. Zaujatie myšlienkou pre druhých, pre vec, pre čokoľvek čo prináša úžitok, buduje ľudskú existenciu a naplňuje ju.

2.1 Láska ako hodnota

Za najhodnotnejší ľudský zážitok pokladá V. E. Frankl (2001) lásku, ktorá mimoriadne zvyšuje vnímavosť voči plnosti hodnôt.

„Láska môže byť chápaná ako sila alebo nástroj, ktorý môže pomôcť vytvoriť alebo pozdvihnúť na vyššiu úroveň vnímanie vlastného ja a individuality“ (J. Hillman, 2000, s. 141).

I. Kant (in W. Kraus, 2003). zdôrazňuje, že láska je vecou pociťovania, nie chcenia, nemôžem milovať preto, lebo chceme, no tým menej preto, lebo máme; povinnosť milovať je teda nezmysel

Prikláňame sa k tvrdeniu P. Laustera (1994), že láska nie je podmienená vekom ale napriek tomu v mladosti je láska skutočne iná ako v staršom veku, pretože je nová, svieža. Schopnosť lásky sa práve začína rozvíjať a v tom čase nových skúseností pociťuje človek lásku a sexualitu veľmi silne. Láska je schopnosť vnímať pozitívne, bdelymi zmyslami vonkajší svet aj seba. Mladý človek zaznamenáva skúsenosti s láskou v celej šírke svojich zmyslov. Ako tvrdí autor dospelý človek v dennodennom plnení povinností s myšlienkami na peniaze konzum a úspech zatláča do pozadia city a lásku. V každodennom stereotype človek cíti ako stráca živosť ako sa otupuje jeho precit'ovanie lásky. Starne iba telo, duša však môže otupieť. Starší ľudia vo veľkej väčšine už žijú v manželských zväzkoch, ktoré, či sa nám to páči alebo nie, lásku otupia a sexualita sa stáva nudným zvykom.

P. Lauster (1994) zdôrazňuje, že láska neprichádza sama ako osudová udalosť a preto čakať na lásku je krutý omyl, láska je vždy otázkou ochoty a pripravenosti. Láska znamená náklonnosť a náklonnosť znamená pozornosť, rešpekt, pozitívnu bdelosť spojenú s ochotou porozumieť. Láska je podľa tohto autora katalyzátor, ktorý pôsobí v každej oblasti života. Človek môže vykonávať svoju prácu aby zarobil peniaze, ak sa však k tomu pridá láska, cíti sa lepšie. Kontakt s ľuďmi môže považovať za profesionálnu, či sociálnu úlohu, keď sa však k tomu pridruží láska k blížnemu, cíti sa šťastnejší. Môže ísť na prechádzku do lesa, aby mal pohyb a načerpal kyslík, ak však svojimi zmyslami prijíma vzduch a okolitú atmosféru s láskou, je osviežené nielen telo ale aj duša a človek sa cíti šťastnejší.

Náš život, či už je súkromný alebo verejný, profesionálny alebo rodinný, má hodnotu, ako tvrdí A. Comte-Sponville (1999), iba podľa nášho vzťahu k láske, ktorú do svojho života vkladáme a ktorú v ňom nachádzame.

Aj I. Kant (in W. Kraus, 2003). poukazuje na veľký význam lásky pre človeka, lebo podľa neho je láska umenie, v ktorom sa treba zdokonaľovať a kto vie prežívať lásku je hlboko presvedčený že jeho život má zmysel

Každý človek cíti potrebu spolupatričnosti a lásky, ale treba sa o to aj usilovať. Na svete nie sme pre seba samých ale pre druhých. V podobnom duchu uvažuje aj H. Hrehorovej (2005) keď tvrdí, že láska prispieva k pozitívnej jednote, lebo láska znamená kráčať v ústrety, dať nezištne zo svojho, dokáže sa obetovať pre druhých. Láska formuje ľudí objatím iných, je nápomocná pri vyzrievaní vôle a rozumie aj spravodlivosti, lebo spravodlivosť je mierou lásky. Spravodlivosť a láska sa navzájom prenikajú, sú v tvorivom vzťahu.

2.2 Práca ako hodnota

Dôležité miesto v živote každého človeka má práca, ktorú vníma H. Hrehorová (2005) nielen ako prostriedok obživy, ale aj ako nástroj na pozdvihnutie človeka, ktorý kompletizuje jeho osobnosť.

„Prácou sa stávame slobodnejší, ľudskejší, zodpovednejší a duchovne zrelší:

- slobodnejší preto lebo sa môžeme viac realizovať,
- ľudskými prostredníctvom skúsenosti z námahy a monotónnosti,
- duchovne zrelšími preto, že v práci sme aj spolupracovníkmi a zároveň duchovne zrelšími preto, že tvorivosť je vyjadrením ducha“ (H. Hrehorová, 2005, s. 141).

Súhlasíme s tvrdením tejto autorky, že človek sa zapája do spoločenského života prostredníctvom práce, ktorá má pre neho mnoho rozmerový význam. Prácou si jedinec zabezpečuje kvalitnejšiu existenciu a práve ňou sa vydeľuje z ostatného sveta ako pán prírody. Práca determinuje sociálnu identitu osoby, spája človeka so zemou a svetom.

„Práca nie je nešťastie ani trest, ale dobro, ktoré ctí človeka a človek sa v práci realizuje, podrobuje si zem a prírodu. Prácou človek nielen tvorí, pretvára prostredie v ktorom žije, ale zároveň prácou pretvára i seba. Každá práca sa pokladá za užitočnú ak je jej cieľom dobro“ (H. Hrehorová 2005, s. 144).

A. Comte-Sponville (1999) sa vyjadruje v podobnom duchu, keď vidí prácu samu o sebe ako hodnotu a že mnohí pracujú pre radosť. Tu však poukazuje na to, že pracujeme pre radosť, ale inú, vzdialenú, neurčitú, ktorú si môžeme kúpiť za peniaze.

Jav nezamestnanosti, ktorý v dnešnej dobe trápi veľké percento ľudí hovorí o tom, že práca je pre človeka darom. Ľudia, ktorí nie vlastnou vinou prišli o zamestnanie

nestratili len spôsob obživy, stratili ďaleko viac a túto stratu chápu ako stratu vlastnej hodnoty. Kto nemá prácu je určitým spôsobom „prázdny“.

2.3 Rodina ako hodnota

Rodina je podľa H. Hrehorovej (2005) základná bunka spoločnosti, prirodzené spoločenstvo ľudí, ktorých spája vzájomná láska a dôvera. Je to zväzok zrelého muža a ženy, ktorí z lásky a pre lásku vzali na seba záväzok zodpovednosti. Rodina chráni jednotlivca pred samotou a robí z dvoch predtým cudzích ľudí, ľudí blízkych a šťastných. Manželia sa neskôr stávajú rodičmi a o svoje šťastie sa delia so svojimi deťmi.

Rodina v spoločnosti mala, má a bude mať významné postavenie. Súčasná rodina je podľa M. Potočárovej (2008), podobne ako pred dávnymi vekmi stálym predmetom filozofických úvah, zmyslom tvorivých aktivít človeka. Rodina je objektom každodenných a obyčajných hodnotení ľudí, vyjadrení o ich vzťahu k nej, ale je aj vyjadrením právnych regulácií vo vzťahu k rodine

Súhlasíme s tvrdením I. Sobotkovej (in D. Ševčík, et.al., 2011), že rodina je primárnym kontextom ľudskej skúsenosti od kolísky až po hrob. Autorka ďalej poukazuje fakt, že v rodine prežívame veľkú časť svojho života, z rodinných udalostí sa radujeme a rodinnými problémami sa trápime, sme jej súčasťou a to dodáva rodine v živote každého z nás nenahraditeľný význam.

Rodinu je primárnu sociálnu skupinu, ktorá sprevádza človeka fakticky celý život. Autori J. Oravcová et.al. (2007) poukazujú na dôležitý fakt a to ten, že rodina, ktorá si správne a plnohodnotne plní svoje funkcie, poskytuje svojim členom potrebné zázemie, uspokojuje ich potreby a sprostredkováva skúsenosti, ktoré nie je možné získať nikde inde. Autori vnímajú rodinu ako miesto, kde žena - matka udržiava rodinnú harmóniu a muž - otec je ochranca a kde sa deti učia hodnotám, ktoré má každá rodina zabudované vo svojom individuálnom hodnotovom rebríčku.

2.4 Priateľstvo ako hodnota

Prikláňame sa k tvrdeniu I. S. Kona (1983), že priateľstvo je pokladané všetkými národmi sveta za najvyššiu spoločenskú a morálnu hodnotu a skutočné priateľstvo je preto veľmi vzácne. Podľa tohto autora sa priateľstvo vyznačuje troma znakmi, ktoré ho odlišujú od ostatných interpersonálnych vzťahov a náklonností:

1. je to vzťah s vlastnou hodnotou – priatelia si navzájom nezištne pomáhajú a to nie z povinnosti ale že chcú,
2. je individuálno-výberové, založené na vzájomnej sympatii,
3. je to hlboký a dôverný vzťah založený na vnútornej blízkosti, úprimnosti, dôvery a lásky.

Základným zdrojom šťastia sú pre nás, podľa tvrdenia Mc Ginnisa A. L. (1994), ľudia, ktorých pokladáme za priateľov. Zároveň poukazuje na veľmi dôležitý fakt, že nezáleží na množstve priateľov ale na ich cene a výbere. Jeden opravdivý priateľ je nesmierne hodnotnejší než vlastnenie všetkých bohatstiev a všetkej cti na svete.

V podobnom duchu sa vyjadruje aj I. S. Kon (1983) keď tvrdí, že priateľstvo je ten najväčší dar. Autor sa odvoláva na slová Aristotela, ktorý tvrdí, že človek nemôže mať a ani nemá veľa priateľov, s ktorými prežíva hlboké, a pevné citové puto. V Aristotelovom ponímaní je priateľstvo vysoko individualizovaným medziosobnostným vzťahom.

Podľa A. Comte-Spontvile (1999) je priateľstvo vo svojej prirodzenosti duchovným spoločenstvom; smeruje k rozvíjaniu nášho bytia a nášho duchovného bohatstva. Tajomstvo priateľstva vidí tento autor vo vďačnosti, nie z pocitu viny ale z pocitu zdieľanej radosti, spoločnej, vzájomnej o ktorú sa smieme podeliť.

V priateľstve a prostredníctvom priateľstva prežívame skutočnosť seba samých. Cez priateľstvo si podľa I. Leppa (1994), tiež uvedomujeme svoju vlastnú transcenciu voči malichernostiam a biedam, ktoré boli naším údelom, keď sme boli iba osamelým „ja“. Priateľstvom odhalíme vo svojom živote nový rozmer. Už vidíme totiž inými očami nielen svoj vlastný život, ale celý vesmír. Teraz sa dívame a počúvame nielen svojimi vlastnými očami a ušami, ale zároveň aj očami a ušami priateľa.

3. BEZZMYSELNOSŤ

Ako zaznamenal V. E. Frankl (1994) lekári sa vo svojej psychiatrickej praxi čoraz častejšie stretávajú s prípadmi ľudí, ktorí aj napriek dosiahnutému úspechu a bohatstvu precitujú svoj život ako prázdny, nevidia zmysel svojho ďalšieho snaženia. Tento pocit, ktorým sa trápia tisíce ľudí, nielen V.E. Frankl ale aj V. J. Drapela (2003) označujú ako *existenciálne vákum*.

K týmto myšlienkam sa pridáva i L. Kvasnička (2000), ktorý vraví, že dnešný konzumne orientovaný človek venuje svojim duchovným potrebám minimálnu pozornosť. Nezaujíma sa o existenciálne otázky svojho bytia, nezamýšľa sa nad otázkami zmyslu svojho života, ani nad jeho smerovaním. V dôsledku toho sa u neho rozvíja stav, ktorý L. Kvasnička pomenoval *syndrómom duchovnej deprivácie*.

Podobne i P. Tavel (2005) poukazuje na absencia zmyslu konania či dokonca zmyslu života ako takého, čo privádza človeka ku kríze a že práve naša moderná doba je symptomatická depresiou zo straty zmyslu života.

Práve nedostatočnej životnej zmysluplnosti sa podľa P. Hamala, (2007) týkajú také pojmy, ako bezzmyselnosť, zmysluprázdnota, pocit bezzmyselnosti, nenaplnenosť potreby zmyslu, existenciálna prázdnota, existenciálna frustrácia.

Aj autorky B. Šulavíková a L. Sejčová (2008) zdôrazňujú fakt, že strata zmyslu je dnes vážnym problémom, pretože pribúdajú ľudia, ktorí prežívajú svoj život s pocitom márnosti, prázdnoty a majú pocity nezmyselnosti, nenaplnenosti alebo nudy.

Vysvetlenie tohto stavu nachádza V. E. Frankl (1994) v tom, že ľudia v dnešnej dobe sa vzdali tradícií, ktoré mu určovali zmysel jeho konania. V dôsledku absencie zmyslu nielen životného smerovania ale aj každodenného snaženia ľudia upadajú do hlbkej bezzmyselnosti, trpia rôznymi neurózami a depresívnymi stavmi. Autor poukazuje na výsledky výskumu Lukasovej, z ktorých vyplynulo, že existenciálna frustrácia je spojená s agresiou, regresiou, tendenciami k úchylkám.

Ďalším nežiaducim stavom, do ktorého upadajú ľudia trpiaci pocitom, že ich život, všetko ich úsilie nemá zmysel, je alkoholizmus. V. E. Frankl (1994) poukazuje na výskumy Forstmayerovej, že až 90% prípadov ťažkého alkoholizmu má na vine pocit bezzmyselnosti. V alkoholizme, ktorý je spoločnosťou tolerovaný, nachádzajú

zabudnutie na svoje problémy alebo minimálna cítia menší tlak na seba. Avšak pocity spokojnosti trvajú iba krátky čas a potom sa prihlásia s oveľa väčším pocitom duševného prázdna, ktoré človek znova utápa v alkohole. A takto sa uzatvára zradný kruh, z ktorého sa dostať je veľmi ťažké. Nielen alkohol sa stáva únikom z pocitu bezzmyselnosti, ale i užívanie rôznych druhov drog. Medzi mladými ľuďmi je rozšírené užívanie LSD. V. E. Frankl (1994) popisuje, že mladí ľudia sú vo svojej vôli k zmyslu frustrovaní a keď užijú drogu LSD, tak zrazu svet, ktorý sa im javil ako bezzmyselný nadobúda ohromnej zmyslovej bohatosti. Avšak to je iba veľký klam, lebo to nie je žiadny zmysel, je to iba *pocit* zmyslu. Toto uspokojenie mladých ľudí iba s náhradným pocitom zmyslu skrýva v sebe veľké nebezpečenstvo.

P. Halama (2007) vychádzajúc z Rekerovej a Wongovej teórie troch komponentov, popisuje stav životnej bezzmyselnosti v troch bodoch:

- **kognitívne príznaky:** prežívanie bezúčelnosti vlastného života, chaos, dezintegrácia a neschopnosť vidieť svet ako zmysluplný a koherentný, existenciálna úzkosť (pred smrťou, pred slobodou a zodpovednosťou), indiferencia, neschopnosť nachádzať zmysel jednotlivých udalostí a integrovať ich do konzistentného celku svojho života, uvedomovanie si izolácie od vonkajšieho sveta, od iných,
- **motivačné príznaky:** neprítomnosť hodnotných životných cieľov, aktivít, nuda, apatia, beznádejnosť týkajúca sa možného dosiahnutia cieľov, neschopnosť vytrvania v dosahovaní cieľov,
- **afektívne príznaky:** pocity nespokojnosti, nešťastia, depresie, smútku, úzkosť a pesimizmus týkajúci sa života, pocit všednosti života, platonická túžba po novom, úplne odlišnom spôsobe života.

Na porovnanie uvádza P. Halama (2007) i zaujímavý prístup k životnej bezzmyselnosti, ktorý ponúka Maddi, nazývajúc ju pojmom *existenciálna choroba*. Rozoznáva tri klinické formy existenciálnej nenaplnenosti, pričom ich hodnotí vzhľadom na jednotlivé komponenty trojkomponentového modelu zmyslu života, ktorého autormi sú Reker a Wong, a to :

- vegetatívnosť: najťažšia forma; v kognitívnej rovine človek nemôže nájsť nič hodnotné ani zaujímavé, na emocionálnej rovine trpí depresiami, nudou, apatiou, na rovine akcie prežíva bezcieľnosť a bezúčelnosť,
- nihilizmus: menej ťažká forma bezzmyselnosti; na kognitívnej rovine nihilisti odmietajú akýkoľvek zmysel a považujú všetko za bezúčelné, na emocionálnej rovine prežívajú cynizmus, znechutenie a zlosť, na rovine motivačnej sú súťaživí a súperiaci, majú málo vnútornej motivácie,
- dobrodružnosť: najľahšia forma bezzmyselnosti; zmysel sa nachádza cez extrémne, rizikové aktivity, takíto ľudia na kognitívnej rovine považujú každodenný život za prázdny, hodnotu majú len extrémne a nezvyčajné zážitky, na emocionálnej rovine prežívajú apatiu a nudu v každodennom živote, zaujme ich len riziko, v motivačnej rovine oscilujú medzi heroickými výkonmi a hazardom (P. Halama, 2007, s. 59).

Nájdenie zmyslu ľudského života, alebo už aj snaha o jeho hľadanie je podľa P. Halama (in I. Rusiel et.al, 2006), aktívna a kreatívna odpoveď jednotlivca na bezzmyselnosť sveta, je mechanizmom, ktorý redukuje existenciálnu úzkosť. Aby sa človek vyrovnal s bezzmyselnosťou, musí sa celým srdcom ponoriť do sebou vytvoreného zmyslu života a aktívne sa v ňom angažovať.

V súvislosti s pocitom bezzmyselnosti P. Lauster (1994) poukazuje na fenomén strachu zo samoty, kedy mnohí majú z nej strach ako z choroby, lebo sa boja vlastných myšlienok. A preto autor odporúča naučiť sa vypnúť myslenie, aby sa mohol rozvinúť intenzívny prežitok z prítomnosti. Uniknúť samote je podľa tohto autora nemožné a preto sa samote treba vedome postaviť, a to svojou individualitou a senzitívnym prežívaním, ktoré prináša pocit blaženosti, osvieženia a otvorenosti k láske.

4. VEK A ZMYSEL ŽIVOTA

Súhlasíme s názorom V. Bilasovej, že: „Sebareflexia človeka hľadajúceho zmysel svojho života je determinovaná nielen filozofiou, ktorá tvorí jeho teoretickú a metodologickú základňu, ale aj teoretickými poznatkami, životnými skúsenosťami, vekom, mentalitou výchovou prostredím, spoločenskými vzťahmi a pomermi v ktorých žije. Inak reflektuje svoj život dospelávajúci človek ktorý zatiaľ hľadá „sám seba“, inak človek v produktívnom veku, ktorý kladie dôraz na uskutočňovanie svojich životných zámerov a inak senior, ktorý svoj život bilancuje. Človek si v každej životnej etape hľadá svoju cestu a zároveň si v procese tohto hľadania potvrdzuje i vlastnú identitu osobnosti.“ (in B Balogová et.al., 2011, s.16).

V našom prieskume sme sa zamerali výlučne na mužov a porovnávali sme ich názory a prístup týchto dvoch vekových kategórií ku konštruktú zmyslu života.

Mladí muži sa v tomto období dostávajú takpovediac „do života“, vyberajú si svoje životné smerovanie a to buď voľbou vysokej školy alebo nástupom do zamestnania. Zároveň túžia naplniť svoje predstavy o šťastí, láske a neposlednom rade je pre nich podstatná aj oblasť svojho finančného zabezpečenia

Dospelí muži sa v období staršej dospelosti ocitajú v takzvanej bilančnej fáze, kedy sa mužom sa končí ich rola otca – živila, z dôvodu, že ich deti sú už vo veku kedy sa stali samostatné a finančne nezávislé.

K výberu čisto mužskej vzorky respondentov nás podnietil ten fakt, že v dnešnej dobe sa čoraz otvorenejšie sa hovorí o negatívnom fenoméne, ktorý H. Hrehorová (2005) pomenovala *syndróm strateného otca rodiny*. Muž – otec trávi väčšinu svojho času v práci, aby zabezpečil materiálny dostatok a financie, ktoré sa stali v našej spoločnosti prioritou v hodnotovom rebríčku mnohých rodín.

„S materiálnou náročnosťou sa pochopiteľne vytrácajú ničím nenahraditeľné citové väzby, pocity spolupatričnosti, partnerské a rodičovské putá. Mnohí muži na vrchole svojej životnej dráhy sú pre tieto príčiny nezriedka vnútorne osamelí, prenasledovaní pocitom prázdnoty a depresie, ktorá je odpoveďou na stratu zmyslu života“ (H. Hrehorová, 2005, s.174-175).

V dnešnej spoločnosti dochádza tiež k takzvanej “kríze mužskej role“, kedy muži strácajú stáročiami nadobudnuté postavenie žiteľa a hlavy rodiny. Práve na tento fakt poukazuje aj M. Petrusek (2011), ktorý tvrdí, že tradičná deľba práce, kedy zodpovednosťou manžela je finančné zabezpečenie rodiny zatiaľ čo vydatá žena je zodpovedná za udržiavanie domácnosti a výchovu detí, je v dnešnej dobe podrobovaná skúške. Zdá sa že tradičná mužská rola v spoločnosti i v rodine sa začína otriasať v základoch. Autor poukazuje na zakorenený názor v spoločnosti na poslanie a postavenie muža, ktorý vychádzal z historicky prirodzeného a nevyhnutného princípu mužskej dominancie a podriadeného postavenia žien v spoločnosti. Toto všeobecné spoločenské prijatie názoru vychádzalo z jednoduchého faktu, že v počiatkoch ľudskej spoločnosti sa prirodzene telesne slabšia žena vždy nachádzala v stave poddanstva k nejakému mužovi, ktorého sila jej umožnila prežiť. Aj v 19. storočí v Európe sa mužovi – manželovi cez inštitút manželstva zákonnou formou poskytovali jednostranné privilégia, na úkor druhého partnera- manželky.

Ako upozorňuje S. Biddulph, (2007), zmyslom života muža musí byť viac než len zarábať a utrácať peniaze a byť kolieskom v súkolesí, ktoré sa mu treba ani nepozdáva. Je možné žiť aj inak – s väčšou slobodou elánom sexuálnou radosťou, tvorivosťou, prejavovaním a prijímaním lásky. Taký život ale veľa stojí, vyžaduje totiž čestnosť, veľkorysosť, podstupovanie rizika, spoluprácu s ostatnými mužmi, ale nakoniec prináša omnoho viac šťastia ako má teraz. Autor poukazuje na to, že práve muži si musia sami uvedomiť, že je toľko spôsobov ako byť opravdivým mužom, všetky tieto spôsoby môžu byť dobré, plodné ohľaduplné, odlišné a slobodné. Energia a nadanie mužov, ktoré sú teraz nasmerované na nenásytnosť, obchod, militarizmus a zarábanie peňazí, teraz potrebuje svet k naliehavejším , zmysluplným cieľom.

Úlohou mužov je podľa H. Hrehorovej (2005) dopĺňať to, čo nie je typické pre ženské bytie, to znamená byť otcami, bratmi, mužmi, ktorí chránia vlastnú rodinu aj spoločenstvo ako celok a nezabúdajú pritom na to, že ženské srdce i ruka boli tým čo prispelo k ich mužnosti.

4.1 Adolescencia

V centre pozornosti našej práce sú dve životné obdobia človeka. Prvým je obdobie dospievania – adolescencia. Ako píše B. Matejovičová, (2008) termín adolescencia je odvodený z latinského slovesa „adolescere“ čo znamená mohutnieť, dospievať, dorastať a týmto termínom sa označuje životné obdobie človeka od 15. - 22. rokov. Súhlasíme z tvrdením tejto autorky, že „adolescencia je citlivým obdobím ontogenézy, ktoré je charakteristické nielen dosahovaním pohlavnej zrelosti ale aj budovaním vlastnej identity a že v tomto životnom období prebiehajú komplexné biologické, emocionálne, psychosexuálne a psychosociálne zmeny. Adolescencia v tomto kontexte predstavuje obdobie zavŕšenia, ukončenia a dotvorenia komplexného obrazu mladého človeka“ (2008 s. 22).

Podľa M. Vágnerovej (2005) je adolescentné obdobie charakteristické abstrakciou, čo mladému jedincovi umožňuje experimentovať s vlastnými úvahami, ale aj prechod od konkrétneho chápania sveta, ktoré je vlastné deťom, k abstraktnému chápaniu, v rámci ktorého mladý človek prežíva hlbokú transformáciu ponímania sveta aj seba.

V období adolescencie je mladý človek schopný vidieť medziosobnostné, ideálne a nadosobné hodnoty, ktorým dosiaľ nevenoval pozornosť. E. Žiaková (2011) tvrdí, že mladý jedinec premýšľa o vlastnej sebarealizácii, využití svojich schopností, daností a snaží sa vytvoriť si vlastnú duševnú kultúru. Hľadanie v sebe mu však neprináša uspokojivé výsledky a tak sa dostáva do konfrontácie spojenej s prežívaním prázdnoty – existencionalnej úzkosti. E. Žiaková sa odvoláva na I. D. Yaloma, ktorý rozlišuje štyri základné existencionalne skutočnosti, s ktorými je konfrontovaný každý človek:

- smrť – ako prejav konečnosti života; vzhľadom na vývin myslenia sú adolescenti nútení riešiť konflikt medzi konečnosťou života, túžbou žiť a pocitom nesmrteľnosti,
- sloboda – adolescent vie, že má slobodnú voľbu ale už dostatočne vníma aj vlastnú zodpovednosť za svoje rozhodnutia,
- izolácia – existencionalna izolácia sa chápe ako izolácia od ľudí aj od sveta, ktorá spôsobuje neschopnosť cítiť sa ako súčasť väčšieho celku a systému,

- bezzmyselnosť – ako prejav absencie životných cieľov a dôvodov prečo žiť (in B. Balogová a kol., 2011, s.99).

A práve v tomto, tak citlivom období pre utváranie vlastnej zdravej identity a pozitívneho sebaobrazu, podľa S. Bidduphla (2007) fatálne chýba chlapcom a mladým adolescentom múdre vedenie otca, starších mužov a procesy, ktoré by im pomohli dospieť v zreloch mužov. Bez takéhoto vzoru je o to ťažšie nájsť svoje miesto v spoločnosti. Je paradoxné, že dnešní mladí ľudia sa o to pokúšajú práve prostredníctvom svojvoľného vyradenia sa zo spoločnosti, aspoň zdanlivého. Poskytuje to dostatok slobody a menší pocit zodpovednosti, aby sa okľukou vrátili a našli si miesto v spoločnosti.

E. Živčicová poukazuje na to že, v hodnotovej orientácii adolescentov sa odráža celková rodinná atmosféra, dlhodobá úroveň vzájomných vzťahov v najbližšom sociálnom prostredí adolescenta (priatelia, škola, učitelia), postoje k iným ľuďom, k vzdelaniu, k práci, aspirácie, materiálne a kultúrne potreby. „Adolescent interiorizuje niektoré spoločenské a rodinné hodnoty v závislosti od kvality interakcie vo vnútri primárnej rodiny, ktorá zabezpečuje medzigeneračný prenos hodnôt. Výsledkom interiorizácie určitých hodnôt je, že jednotlivec začína podľa týchto hodnôt konať, vyberá si prostriedky na dosahovanie čiastkových cieľov, stanovuje si životné ciele a tým zmysel vlastnej existencie“ (in Pedagogické rozhľady 2009, s. 13).

„Mladí ľudia v tomto životnom období majú bohatý duchovný život, čo však neznamená konvenčné náboženské cítenie. Formujú si svoj názor na pojem Boha, na jeho význam, zaoberajú sa myšlienkou nesmrteľnosti ľudskej duše. Fascinujú ich otázky prevtelenia mimozmyslové zážitky a všetko čo súvisí s parapsychológiou“ (E. Fenwicková a T. Smith, 1994, s. 58). Obdobie neskorej adolescencie je podľa týchto autorov obdobím idealizmu a mladí ľudia majú sklon o všetkom pochybovať. Ako poukazuje V. Bilasová, (2011) v hierarchii hodnôt mladého človeka, zvyčajne dominuje priateľstvo a láska, ktoré dávajú jeho životu zmysel (in Balogová a kol., 2011).

Adolescent je podľa tvrdenia P Halamu (2007) schopný vidieť ďalekosiahle dôsledky svojich rozhodnutí, vnímať konečnosť svojho života a hrozbu osamelosti a bezzmyselnosti. Otvára sa mu svet existenciálnych skutočností, prítomných v živote každého človeka a je nútený sa s nimi vyrovnávať a zvládať ich

Aj podľa H. E. Eriksona (2002) dochádza v tomto období k rozvíjaniu sebapoznania a k hľadaniu odpovedí na existenciálne otázky. Podľa jeho teórie sa adolescent nachádza v štádiu „identita verzus zmätenosť rol“. V žiadnom inom období si nie sú tak blízko „prísľub objavenia seba samého“ a „hrozba zo straty seba samého.“ Objavuje sa neistota z prežívania vlastnej roly– „Kto som?“ a „Ako sa na mňa pozerajú iní?“ Podľa autora, adolescentovi hrozí neistota, zmätok vo vlastnom vnútri, neschopnosť rozumieť sebe samému, neschopnosť prevziať určité roly. Konfúzia identity u adolescentov nie je zriedkavosťou – dostávajú sa do konfliktných situácií, chcú uskutočniť dôležité rozhodnutia, ale necítia sa byť na ne ešte dostatočne pripravení. Sú sebavedomí, ale sú aj v rozpakoch. Preto je ich správanie často inkonzistentné. Cnosť pre toto obdobie je vernosť, t.j. osobná zodpovednosť za zvolené povolanie, za vlastnú životnú filozofiu.

Úspešné „prebojovanie sa“ obdobím adolescencie a skúsenosť s vybudovaním naplňujúceho životného zmyslu má podľa E. Fenwickovej a T. Smitha (1994) neskôr pozitívny dopad na schopnosť zvládania životných strát a osobných zmien. „Ak adolescent nájde svoj cieľ, začne sa zodpovedne stavať k práci, pokladá sa to za významný znak dospelosti“ (E. Fenwicková a T. Smith 1994, s.180).

4.2 Obdobie neskorej dospelosti

Druhým obdobím, na ktoré sme sa vo svojej práci zamerali, je obdobie neskorej dospelosti. Toto obdobie, podľa M. Farkovej (2006), vymedzuje vek od 45 do 60 rokov. Autorka zdôrazňuje, že starnutie zaskočí človeka obyčajne rovnako nepripraveného ako pubertálne zmeny v období dospievania.

M. Vágnerová (2007) poukazuje na problematický stav u mužskej časti populácie obdobia staršej dospelosti, kedy mužnosť je spojená s očakávaním mnohých prejavov, ktoré na jednej strane mužom viac alebo menej vyhovujú, ale na druhej sú

pre nich niektoré požiadavky nepríjemné a zaťažujúce. Autorka spomína niektoré očakávania ako napríklad, že od mužov sa očakáva sila a nezávislosť, schopnosť spoliehať sa na seba, schopnosť sebapresadenia a udržania si nezávislosti. So schopnosťou presadiť sa je úzko spojená mužská dominancia, kde muži dávajú prednosť konfrontácii a potrebe súperenia s inými a s tým je spojená tendencia mužov k rizikovému chovaniu.

M Vágnerová (2007) upozorňuje na tlak spoločenských očakávaní dobrých výsledkov, čo mužov núti zamerať sa na výkon. Muži majú sklon k sebaaprečňovaniu, ale zároveň majú strach zo zlyhania, poníženia, prehry a s tým súvisí, túžba mužov po ocenení ich výkonov. Autorka poukazuje na mužskú tendenciu vlastniť, brať, ovládať čo často býva v protiklade s potrebou slobody, a že mužské ochranárstvo je viac mocenské, kedy majú muži tendenciu reagovať agresívne. Ďalšie očakávanie je podľa M Vágnerovej v oblasti rozhodovania a reagovania, kedy sa od mužov očakáva racionalita, realistické a neemotívne riešenia problémov.

Životné cesty sú podľa M. Farkovej (2006) v tomto období neskoršej dospelosti rovnako zložité a rôznorodé ako tomu bolo v etapách pred ním. Muži si začínajú jasne uvedomovať, že znateľne im začína ubúdať telesných i duševných síl. Niektorí začínajú klesať pod tiažou pracovných problémov, iní si ešte budujú smelé plány. Niektorí muži sa sústreďujú na vlastnú osobu, iní nachádzajú nový zmysel v prírode, v objavovaní nových vecí a aj citov.

Súhlasíme s tvrdením M. Farkovej (2006), že sme sa naučili vnímať starobu ako niečo čoho by sme sa mali báť a mnohí starnutie považujú za degradáciu. Presne v zmysle slov neznámeho autora, že ľudia by chceli dlho žiť ale starý nechce byť nik.

Zdravie, úspech, kvalitné rodinné zázemie a pozitívne myslenie, to sú podľa M. Vágnerovej (2007), atribúty vďaka ktorým muži nachádzajúci sa vo vekovom období neskoršej dospelosti, prežívajú svoj život s pocitom šťastia a zmysluplnosti.

5. PRIESKUMNÁ ČASŤ

5.1 Ciele a hypotézy prieskumu

Pri stanovení cieľa prieskumu našej diplomovej práce sme postupovali podľa doporučení autoriek J. Klugerovej, I. Prázovej a T. Vacínovej (2009), že cieľ má byť formulovaný ako problém, respektíve otázka, ktorá z problému vyplýva, úloha, ktorá má byť splnená zistením konkrétnych údajov.

Hlavným cieľom prieskumu je zistenie a následné porovnanie názorov vybranej mužskej časti populácie na ich vnímanie:

1. potreby zmyslu života,
2. potreby stanovenia si životných hodnôt,
3. potreby permanentného – celoživotného vzdelávania pre plnohodnotné prežívanie života.

Pri naplňovaní cieľov prieskumu sme sa zamerali na dve vekové obdobia. Prvým vekovým obdobím je obdobie prípravy a následného nástupu do všetkých oblastí života a je ním adolescencia, ktorá je vymedzená vekom 18 až 22 rokov. Druhým vekovým obdobím je starší vek dospelý, kedy sa jedinec začína pomaly vnútorne pripravovať na ukončovanie niektorých svojich životných rolí a toto obdobie je vymedzený vekom 50 až 60 rokov.

Pred začatím samotného prieskumu je nutné stanoviť si určité hypotézy, bez ktorých by bol prieskum veľmi všeobecný. Tieto stanovené hypotézy výsledky nami prevedeného prieskumu buď potvrdia alebo vyvrátia.

Vychádzajúc z cieľa prieskumu sme hypotézy stanovili na základe vlastných skúseností a vychádzali sme zo všeobecne známych názorov verejnosti na danú problematiku.

Hypotéza č.1:

Predpokladáme rozdiel vo vnímaní potreby zmysluplnosti života medzi adolescentami a staršími dospelými.

Hypotéza č.2:

Predpokladáme rozdiely medzi hodnotami, ktoré preferujú adolescenti a hodnotami, ktoré preferujú starší dospelí.

Hypotéza č. 3:

Predpokladáme rozdiel medzi adolescentmi a staršími mužmi dospelými vo vnímaní vzdelávania ako celoživotnej nevyhnutnosti.

5.2 Metódy prieskumu

Pri realizácii prieskumu sme použili dotazníkovú metódu, ktorá je podľa L. Maršálkovej, O. Mikšíka (1990), jednou z najstarších všeobecných psychologických metód. Používa sa pri hromadnom získavaní údajov, pričom pri získavaní údajov nie je potrebný priamy kontakt výskumníka s respondentom.

M. Szarková (2007) poukazuje na to, že požiadavky na vypracovanie a aplikovanie dotazníka sú presne definované. Základnými požiadavkami sú plánovitosť, konkrétnosť, stručnosť, presná štylizácia otázok. Jeho nevýhodou je nízka validita a limitovanosť získaných informácií.. Ďalej autorka uvádza že, otázky v dotazníku musia byť koncipované jasne a konkrétne, aby viedli k jasným a konkrétnym odpovediam.

Aj Kolektív autorov, (2009) pokladá dotazníkové zisťovanie za takú metódu terénneho zberu informácií, pri ktorej nedochádza k priamej interakcii anketára a respondenta pri zodpovedaní otázok a potrebné informácie sa získavajú od skúmaných osôb písomne

Pri tvorbe dotazníka sme sa držali odporúčaní J. Boroša (2001), že dotazník má byť krátky, stručný a otázky, ktoré sú v ňom kladené :

- majú motivovať respondentov k odpovedi,
- nemajú byť sugestívne – ak sú také, respondent cíti aká odpoveď sa od neho „očakáva“, a aj tak odpovedá,
- nesmú zraňovať sebaúctu respondentov.

Výhodou dotazníkového zisťovania je podľa Kolektívu autorov (2009) to, že písomný spôsob odpovede poskytuje respondentovi viac času na premyslenie si odpovede.

V tejto práci sme pracovali s definovanou vzorkou populácie a na zisťovanie sme použili techniku rozdávaných a zberaných dotazníkov. Vybraných respondentom reprezentatívnej vzorky sme osobne oslovili so žiadosťou o vyplnenie dotazníka. Po ich kladnej odpovedi v našej prítomnosti vyplnili dotazník. Táto technika osobnej účasti pri vyplňaní dotazníka bola síce časovo veľmi náročná ale zabezpečila nám sto percentnú návratnosť vyplnených dotazníkov.

Nami vypracovaný dotazník obsahuje 12 otázok, jedna sa týka veku, a zvyšných 11 je rozdelených do troch častí.

V prvej časti zameranej na *Zmysel života* sme položili respondentom 4 otázky, v druhej časti nazvanej *Životné hodnoty*, odpovedali muži na 3 otázky a v tretej časti nás zaujímal názor respondentov na 4 otázky týkajúce sa *Vzdelania ako hodnoty*.

5.3 Etapy prieskumu

Pri realizácii prieskumu sme sa pridržiavali metodiky a tak náš prieskum mal nasledovné etapy:

1. prípravná etapa

Pozornosť sme venovali teoretickým východiskám riešenej problematiky. V tejto etape bola dominujúca predovšetkým literárna metóda. Naštudovali o poznatky z knižných publikácií a tlačovín ako aj o informácie z dostupných médií.

2. etapa zberu empirických údajov

Pre naplnenie cieľov tejto etapy, a aj cieľa celej diplomovej práce, sme vytvorili anonymný dotazník, ktorý sme predložili osloveným respondentom dvoch rozdielnych vekových období. Nami vytvorený dotazník pozostával zo série otázok, ktoré mali charakter voľby alebo tvorby odpovede. Otázky v dotazníku boli formulované tak, aby sme zistili názory respondentov k danej problematike. Dotazník je v plnom znení uvedený ako príloha tejto diplomovej práce.

3. etapa spracovania empirických údajov

V tejto etape sme získané informácie a údaje spracovávali kvantitatívnou a kvalitatívnou analýzou. Otázky v dotazníku sme spracovali do tabuliek a grafov a analyzovali každú samostatne.

4. etapa zovšeobecnenia výsledkov prieskumu

Na základe zistených výsledkov sme si overili platnosť alebo neplatnosť nasej hypotézy. Odporúčenie pre prax sme dali v rámci možností, ktoré nám táto téma ponúka.

5.4 Charakteristika prieskumnej vzorky

Prieskum o vnímaní potreby zmyslu života a hodnotách s tým spojených, bol orientovaný na výlučne na respondentov mužského pohlavia dvoch vekových období. Prieskumnú vzorku tvorilo 120 mužov.

Prvú prieskumnú skupinu tvorilo 60 mladých mužov vo veku od 18 do 22 rokov, čiže obdobia adolescencie, ktoré E. Žiaková (in B. Balogová a kol., 2011) definuje ako jedno z najdôležitejších období pre vývin zmyslu života, kedy hlavnou úlohou je vybudovanie identity ako opaku voči konfúzii identity a výsledok riešenia tohto konfliktu predstavuje aktuálny zmysel života.

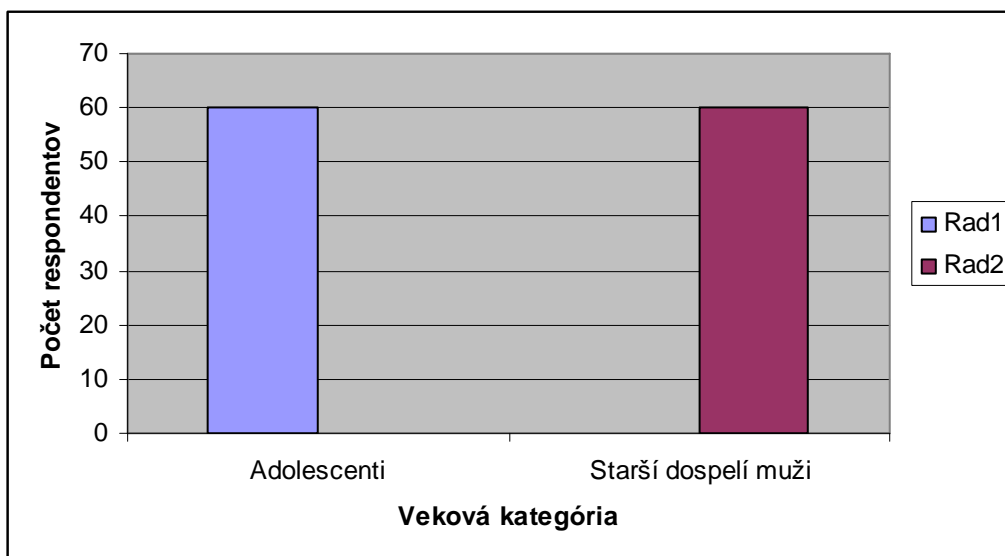
Všetci nami oslovení mladí muži boli absolventi štvrtých, maturitných ročníkov Strednej priemyselnej školy v Dubnici nad Váhom

Druhú prieskumnú vekovú skupinu tvorilo 60 dospelých mužov vo vekovom rozpätí od 50 do 60 rokov, čiže starší vek dospelý. M. Vagnerová (2007) charakterizuje túto časť života muža ako obdobie kedy starnúci muž rieši svoju identitu viac vnútorne a individuálne.

Príslušníkov tejto vekovej kategórie sme si vybrali vo svojom zamestnaní, v našom blízkom okolí ale i náhodne zo spoluobčanov nášho mesta. Ako prvú otázku sme sa respondentov spýtali: „Aký je Váš vek?“

Výsledky odpovedí respondentov oboch vekových kategórií znázorňuje Graf č. 1 a Tabuľka č. 1.

Graf č. 1 Zloženie prieskumnej vzorky podľa veku

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Tabuľka č. 1 Zloženie prieskumnej vzorky podľa veku

Veková kategória	Počet respondentov	Percentuálne vyjadrenie
Adolescenti	60	50,00%
Starší dospelí muži	60	50,00%
Spolu	120	100,00%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Podľa Grafu č.1 a Tabuľky č. 1 vyplýva, že prieskumu sa zúčastnilo sa 120 mužov dvoch vybraných vekových období. Adolescentov bolo 60 čo je 50% prieskumnej vzorky a starších dospelých mužov bolo tiež 60, čo tvorí tiež 50% z prieskumnej vzorky.

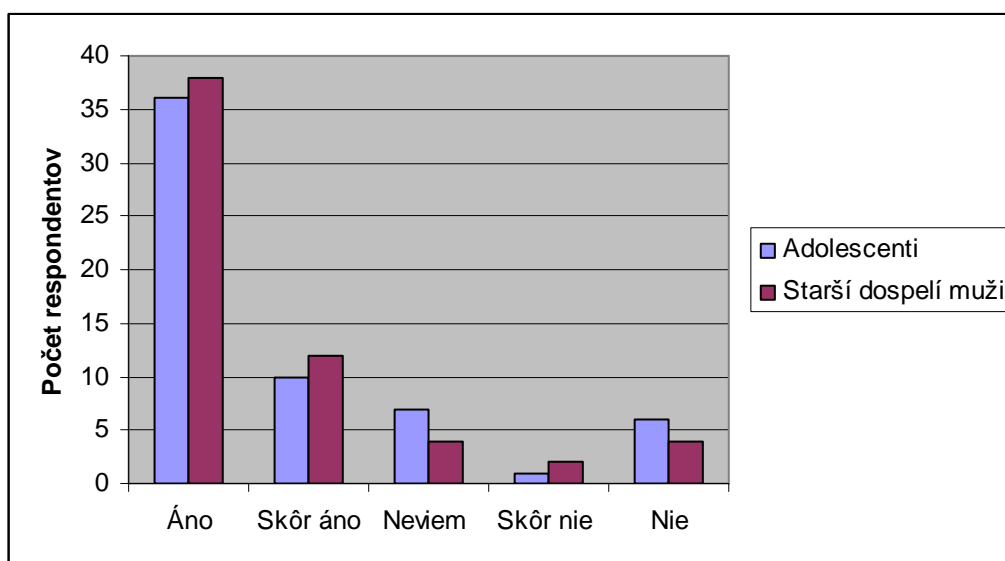
5.5 Analýza názorov prieskumnej vzorky

V časti dotazníka týkajúcej sa oblasti *Zmysel života* sme položili respondentom štyri otázky.

Prvá otázka, na ktorú mali respondenti odpovedať, znela: „Zamýšľali ste sa niekedy nad zmyslom svojho života?“

Odpovede respondentov znázorňuje Graf č. 2 a Tabuľka č. 2.

Graf č. 2 Znárodnenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad zmyslom života

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Tabuľka č. 2 Znárodnenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad zmyslom života

Respondenti	Alternatíva odpovede									
	Áno		Skôr áno		Neviem		Skôr nie		Nie	
Adolescenti	36	60,00%	10	16,67%	7	11,67%	1	1,66%	6	10%
Starší dospelí muži	38	63,34%	12	20,00%	4	6,66%	2	3,34%	4	6,66%

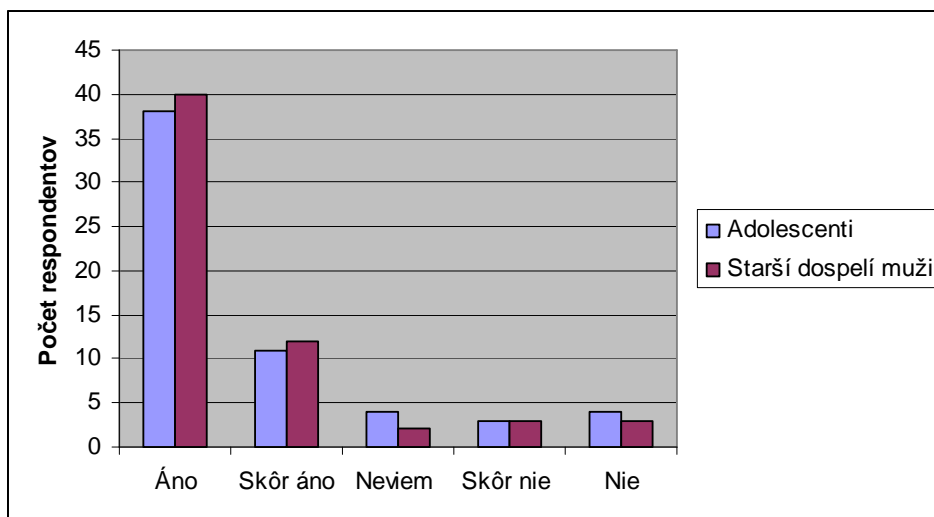
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Graf č.2 a Tabuľka č. 2 uvádzajú že, 60,00% adolescentov označilo možnosť Áno, 16,67% respondentov tejto vekovej kategórie zvolilo alternatívu Skôr áno a 11,67% mladých mužov sa rozhodlo pre možnosť Neviem 1,66% respondentov tejto vekovej kategórie odpovedalo Skôr nie a 10% adolescentov označilo alternatívu „Nie“.

Starší dospelí muži zvolili tieto alternatívy odpovedí: Áno zvolilo 63,34% respondentov, pre odpoveď Skôr áno sa rozhodlo 20,00% mužov, Nevieť zaznačilo 6,66% , odpoveď Skôr nie sa najviac pozdávala 3,34% starších mužov a 6,66% z danej osôb z danej vekovej vzorky si vybrali možnosť Nie.

Druhá otázka, ktorou sme zisťovali názory na zmysel života znela: „Myslíte si, že je pre Vás dôležité aby Váš život mal zmysel a jasné smerovanie?“
Graf č 3 a Tabuľka č.3 znázorňujú výsledok odpovedí respondentov.

Graf č. 3 Znáozornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad dôležitosťou zmyslu života a jeho jasného smerovania

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Tabuľka č. 3 Znáozornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad zmyslom života a jeho jasného smerovania

Respondenti	Alternatíva odpovede									
	Áno		Skôr áno		Nevieť		Skôr nie		Nie	
Adolescenti	38	63,34%	11	18,34%	4	6,66%	3	5,00%	4	6,66%
Starší dospelí muži	40	66,66%	12	20,00%	2	3,34%	3	5,00%	3	5,00%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskum

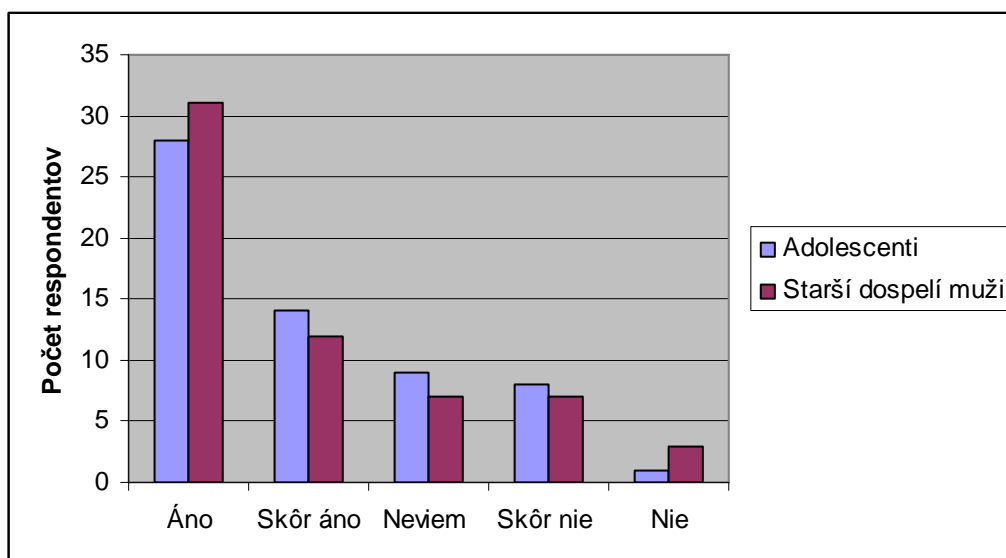
Z Grafu č.3 a Tabuľky č. 3 sa dozvedáme že, 63,34% adolescentov pokladá za dôležité aby ich život mal zmysel a jasné smerovanie a preto označilo možnosť Áno,

18,34% mladých mužov zvolilo alternatívu Skôr áno, 6,66% z nich sa rozhodlo pre možnosť Nevieť, 5,00% si vybralo možnosť Skôr nie a 6,66% adolescentov si túto otázku nikdy nepoložilo a preto označili alternatívu „Nie“.

Pri odpovediach starších dospelých mužov si Alternatívu Áno zvolilo 66,66% respondentov, odpoveď Skôr áno označilo 20,00% mužov, Nevieť zvolilo 3,34% , Skôr nie si vybralo 5,00% starších mužov a rovnako 5,00% respondentov si vybrali možnosť Nie.

Tretia otázky v kategórii *Zmysel života* znela: „Spájate pojem zmyslu života s pojmom kvalita života? V Grafu č 4 a Tabuľke č.4 sú výsledky odpovedí respondentov.

Graf č. 4 Znárodnenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad spájaním pojmu zmysel života s pojmom kvalita života

Zdroj:

Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Tabuľka č. 4 Znárodnenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad spájaním pojmu zmysel života s pojmom kvalita života

Respondenti	Alternatíva odpovede									
	Áno		Skôr áno		Nevieť		Skôr nie		Nie	
Adolescenti	28	46,66%	14	23,33%	8	13,34%	8	13,34%	2	3,33%
Starší dospelí muži	31	51,67%	12	20,00%	7	11,67%	7	11,66%	3	5,00%

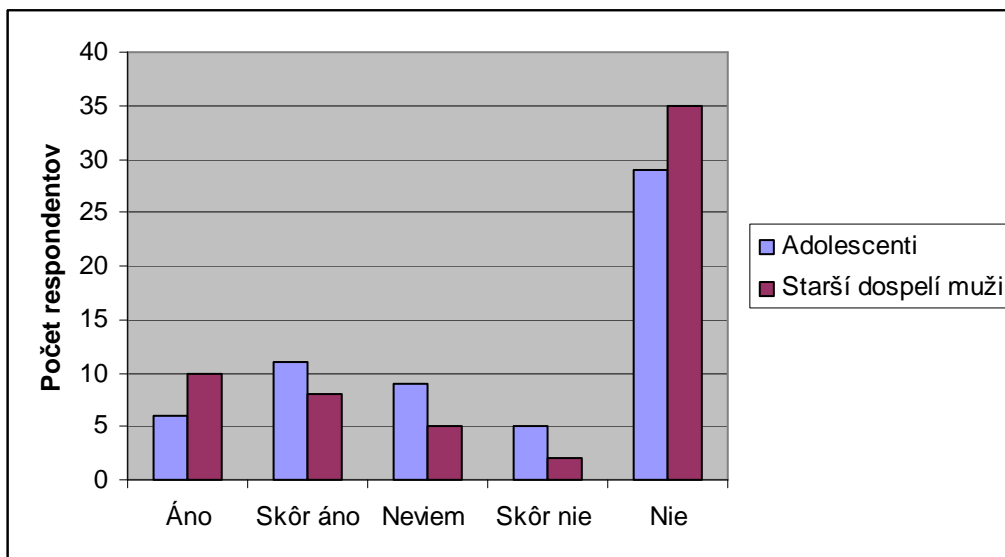
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Graf č.4 a Tabuľka č. 4 naznačujú že, 46,66% mladých mužov spája pojem zmysel života z pojmom kvalita života a z tohto dôvodu sa rozhodlo pre odpoveď Áno. Pre možnosť Skôr áno sa rozhodlo 23,33% adolescentov, 13,34% respondentov tejto vekovej kategórie sa rozhodlo pre možnosť Neviem, Skôr nie si vybralo 13,34% a 3,33% adolescentov označili alternatívu Nie.

Výsledky odpovedí starších dospelých mužov sú zaznačené v Grafe č 4 a Tabuľke č 4. S možnosťou „Áno“ sa stotožnilo 51,67% respondentov, Skôr áno si vybralo ako možnosť odpovede 20,00% starších mužov dospelých, k otázke sa nevedelo vyjadriť 11,67% z nich a preto zvolilo možnosť Neviem, Ako najvhodnejšiu odpoveď na položenú otázku si 11,66% starších mužov vybralo možnosť Skôr nie a 5,00% respondentov nespája pojem zmysel života s pojmom kvalita života a zvolilo si alternatívu Nie.

Štvrtou otázkou, ktorú sme položili vybraným vekovým kategóriám bola otázka: „Myslíte si, že zmysel života sa dá nájsť iba v spojení s vierou?“
Odpovede sú znázornené v Grafe č. 5 a Tabuľke č. 5

Graf č. 5 Znáznornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad spájaním pojmu zmysel života s vierou

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Tabuľka č. 5 Znáznornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad spájaním pojmu zmysel života s vierou

Respondenti	Alternatíva odpovede									
	Áno		Skôr áno		Neviem		Skôr nie		Nie	
Adolescenti	6	10,00%	11	18,34%	9	15,00%	5	8,33%	29	48,33%
Starší dospelí muži	10	16,66%	8	13,33%	5	8,33%	2	3,34%	35	58,34%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Z výsledkov odpovedí v Grafe č.5 a Tabuľke č. 5 sa dozvedáme že, 10,00% adolescentov si zvolilo alternatívu Áno, Skôr áno označilo ako najvhodnejšiu odpoveď 18,34% mladých mužov, nerozhodne sa vyjadrilo 15,00% respondentov tejto vekovej kategórie a vybralo si možnosť Neviem, k alternatíve Skôr nie sa priklonilo 8,33% adolescentov a 48,33% mužov z danej vzorky nepokladá vieru dôležitú pre stanovenie si zmyslu života a z tohto dôvodu označili alternatívu Nie.

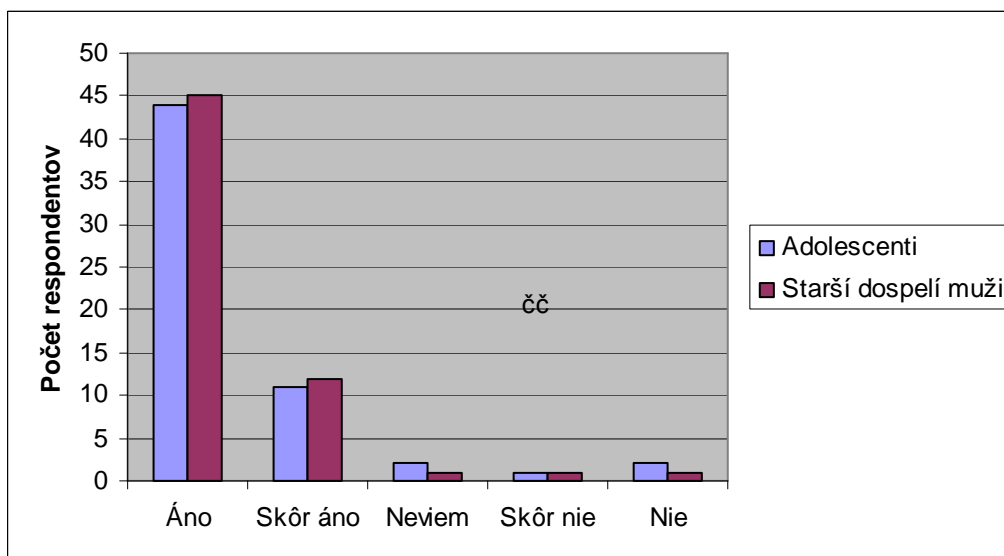
V Grafe č 5 a Tabuľke č 5 sú uvedené aj výsledky odpovedí druhej vekovej kategórie a to sú muži vo vekovom rozpätí 50 až 60 rokov. Alternatívu Áno si vybralo 16,66% respondentov, k možnosti Skôr áno sa priklonilo 3,33% mužov tejto vekovej kategórie, možnosť „Neviem“ si zvolilo 8,33%. Alternatíva Skôr nie sa zdala ako najvhodnejšia odpoveď pre 3,34% starších mužov a 58,34% zvolilo si alternatívu Nie, čo znamená, že nájdenie zmyslu života ako takého nenachádzajú v priamej spojitosti s vierou.

Druhá časť dotazníka zameranej na životné hodnoty sme sa respondentov spýtali:

„Pokladáte hodnoty ako Láska, Zdravie, Rodina, Šťastie, Vzdelanie, Peniaze, Mier, Múdrosť, Priateľstvo, Mať deti, Mať úspech, Dobrý životný partner za dôležité pre plnohodnotné prežitie vášho života?“

Odpovede sú zaznačené v Grafe č. 6 a Tabuľke č. 6

Graf č. 6 Znáznornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad tým či dané hodnoty pokladajú za dôležité pre plnohodnotné prežívanie ich života

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Tabuľka č. 6 Znáznornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad tým či dané hodnoty pokladajú za dôležité pre plnohodnotné prežívanie ich života

Respondenti	Alternatíva odpovede									
	Áno		Skôr áno		Neviem		Skôr nie		Nie	
Adolescenti	44	73,33%	11	18,33%	2	3,33%	1	1,66%	2	3,33%
Starší dospelí muži	45	75,00%	12	20,00%	1	1,67%	1	1,66%	1	1,68%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskum

Graf č. 6 a Tabuľka č. 6 uvádzajú že, 73,33% adolescentov pokladá dané hodnoty za potrebné pre plnohodnotné prežívanie ich života, k alternatíve Skôr áno sa priklonilo 18,33% respondentov tejto vekovej kategórie a pre možnosť Neviem sa rozhodlo 3,33% mladých mužov. Možnosť Skôr nie si vybralo 1,66% adolescentov a dané hodnoty ako Láska, Zdravie, Rodina, Šťastie, Vzdelanie, Peniaze, Mier, Múdrosť, Priateľstvo, Mať deti, Mať úspech, Dobrý životný partner nepokladá za dôležité pre plnohodnotné prežívanie života 3,33% respondentov tejto vekovej kategórie a preto zvolili možnosť Nie.

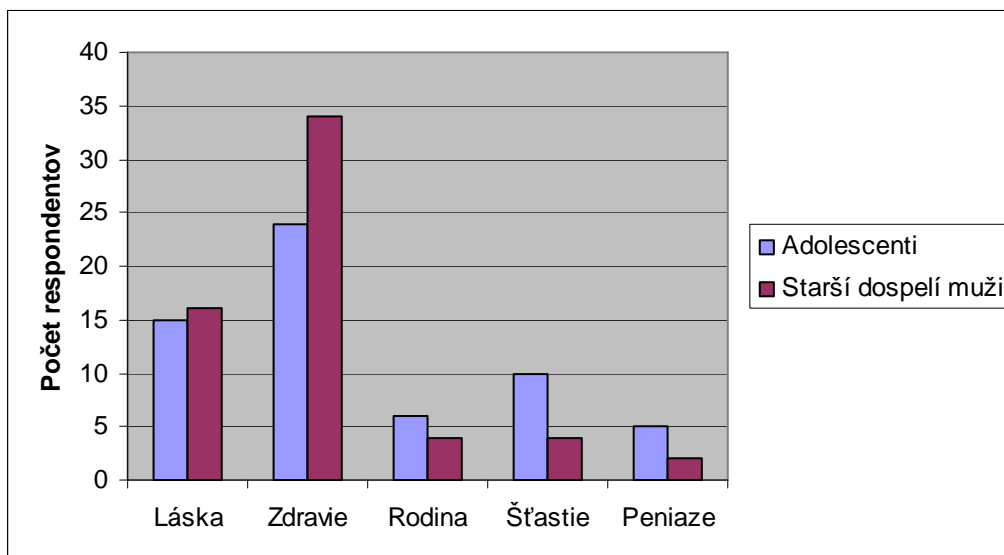

Z Grafu č. 6 a Tabuľky č. 6 sa dozvedáme aj názory starších dospelých mužov. Alternatívu „Áno“ 75,00% zvolilo respondentov, odpoveď „Skôr áno“ označilo 20,00% mužov. Možnosti Nevieť, Skôr nie a Nie si vybralo zhodne po 1,67% respondentov danej vekovej kategórie.

Respondenti si mali v dotazníku, v časti *Životné hodnoty*, vybrať iba jednu hodnotu z ponúkaného výberu, ktorú pokladajú za najdôležitejšiu. Ponúkané hodnoty sú, Láska, Zdravie, Rodina, Šťastie, Peniaze.

Odpovede respondentov sú znázornené v Grafe č. 7 a Tabuľke č. 7.

Graf č. 7 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad výberom najdôležitejšej hodnoty z ponúkaného výberu

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Tabuľka č. 7 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad výberom najdôležitejšej hodnoty z ponúkaného výberu

Respondenti	Alternatíva odpovede									
	Láska,		Zdravie		Rodina		Šťastie		Peniaze	
Adolescenti	15	25,00%	24	40,00%	6	10,00%	10	16,66%	5	8,34%
Starší dospelí muži	16	26,66%	34	56,66%	4	6,67%	4	6,67%	2	3,34%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

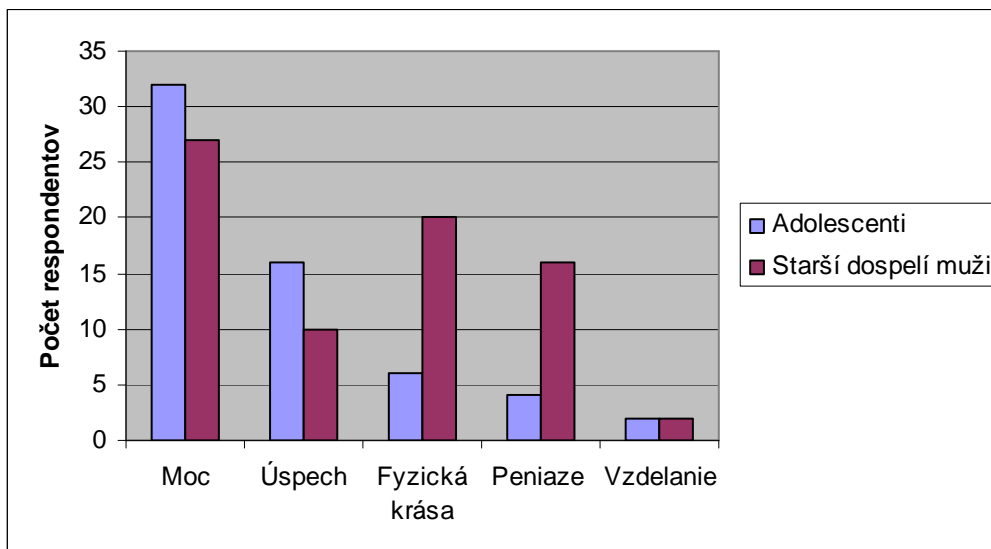
Graf č.7 a Tabuľka č. 7 zaznamenávajú že, 25,00% adolescentov pokladá Lásku za najdôležitejšiu hodnotu v živote, pre 40,00% respondentov tejto vekovej kategórie je tou najdôležitejšou hodnotou Zdravie a 10,00% mladých mužov si vybralo Rodinu ako najdôležitejšiu hodnotu pre nich. Šťastie ako hodnotu preferuje 16,66% adolescentov a k Peniazom ako hodnote sa prikláňa 8,34% mladých mužov.

Starší dospelí muži si zvolili tieto alternatívy odpovede: Láska ako hodnota je najdôležitejšia pre 26,66% respondentov tejto vekovej kategórie, Zdravie pokladá za to najdôležitejšie vo svojom živote 56,66% starších mužov a Rodina je pre 6,67% je tou najdôležitejšou hodnotou v ich živote. Šťastie za primárnu hodnotu pokladá 6,67% starších mužov a Peniaze preferuje 3.34% tejto vekovej kategórie.

Tretia požiadavka, ktorú sme mali na mužov oboch vekových kategórií v časti *Životné hodnoty*, sa týkala výberu iba jednej hodnoty z ponúkaného výberu, ktorej sú respondenti ochotní sa vzdať.

Vyberali z týchto ponúknutých možností: Láska, Zdravie, Šťastie, Peniaze, Múdrosť, Postavenie, Fyzická krása, Moc, Úspech
Odpovede sú zaznačené v Grafe č. 8 a Tabuľke č. 8.

Graf č. 8 Znárodnenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad výberom hodnoty, ktorej sú ochotní sa vzdať

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Tabuľka č.8 Znáornosť zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad výberom hodnoty, ktorej sú ochotní sa vzdať.

Respondenti	Alternatíva odpovede									
	Moc		Úspech		Fyzická krása		Peniaze		Vzdelanie	
Adolescenti	32	53,33%	16	26,66%	6	10,00%	4	6,67%	2	3.34%
Starší dospelí muži	27	45,00%	10	16,66%	20	33,34%	16	26,66%	2	3.34%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Z Grafu č.8 a Tabuľky č. 8 je vyplýva že, 53,33% adolescentov je ochotných vzdať sa Moci, ktorá pre nich predstavuje najmenej dôležitú hodnotu, pre 26,66% respondentov tejto vekovej kategórie nie je problém vzdať sa Úspechu a 10,00% mladých mužov nepokladá za problém vzdať sa Fyzickej krásy. Peňazí ako pre nich nepodstatnej hodnoty je schopných vzdať sa 6,67% adolescentov a Vzdelania ako hodnoty sa dokáže vzdať 3,34% mladých mužov.

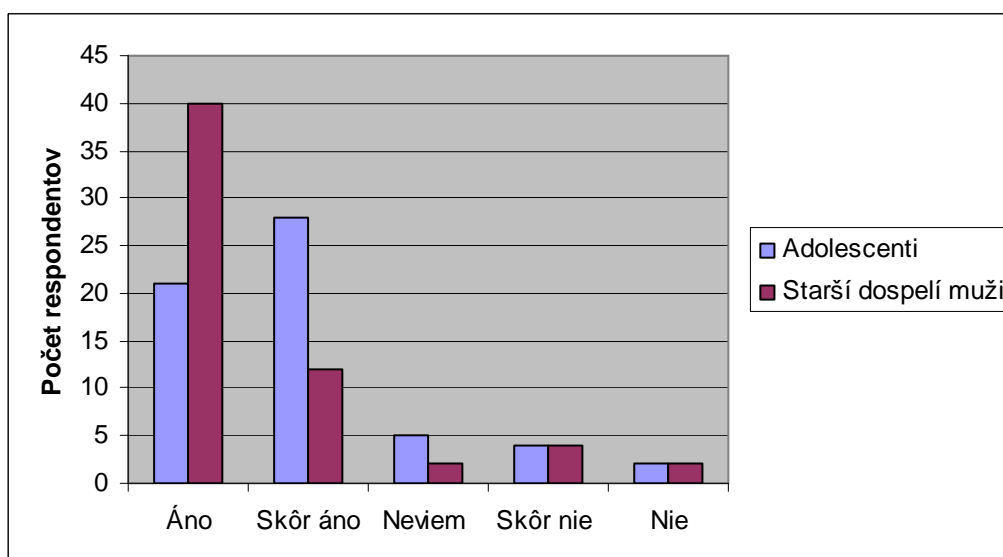
Graf č 8 a Tabuľka č 8. zobrazuje aj odpovede starších mužov dospelých. Moci je schopných vzdať sa 45,00% starších mužov, Úspechu sa dokáže vzdať 16,66% mužov tejto vekovej kategórie a Fyzická krása je nepodstatná pre 33,34% starších mužov dospelých a preto sú schopní sa jej vzdať. Peňazí nie sú dôležité pre 26,66% respondentov tejto vekovej kategórie a Vzdelanie ako najmenej podstatnú hodnotu vníma 3.34% respondentov a preto sú ochotní sa vzdelania vzdať.

V tretej časti dotazníka, časti *Vzdelanie ako hodnota*, sme sa zamerali na zistenie názorov mužov na vzdelanie a ako vnímajú potrebu celoživotného vzdelávania sa.

Ako prvú otázku sme sa respondentov spýtali: „Pokladáte vedomosti za hodnotu?“

Odpovede vybraných respondentov oboch vekových kategórií sú zobrazené v Grafe č. 9 a Tabuľke č. 9.

Graf č. 9 Znárodnenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad vedomosťou ako hodnotou

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Tabuľka č. 9 Znárodnenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad vedomosťou ako hodnotou

Respondenti	Alternatíva odpovede									
	Áno		Skôr áno		Neviem		Skôr nie		Nie	
Adolescenti	21	35,00%	28	46,67%	5	8,33%	4	6,66%	2	3,34%
Starší dospelí muži	40	66,66%	12	20,00%	2	3,34%	4	6,66%	2	3,34%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Z Grafu č. 9 a Tabuľky č. 9 sa dozvedáme že, 35,00% mladých mužov vníma vedomosti ako hodnotu a zvolilo si alternatívu Áno, odpoveď Skôr áno zaznačilo 46,67% respondentov tejto vekovej kategórie a pre možnosť Neviem sa rozhodlo 8,33% mladých mužov. Alternatíva Skôr nie vyhovovala 6,66% adolescentov, pre 3,34% respondentov tejto vekovej kategórie nie je vedomosť hodnotou a preto zvolili odpoveď Nie.

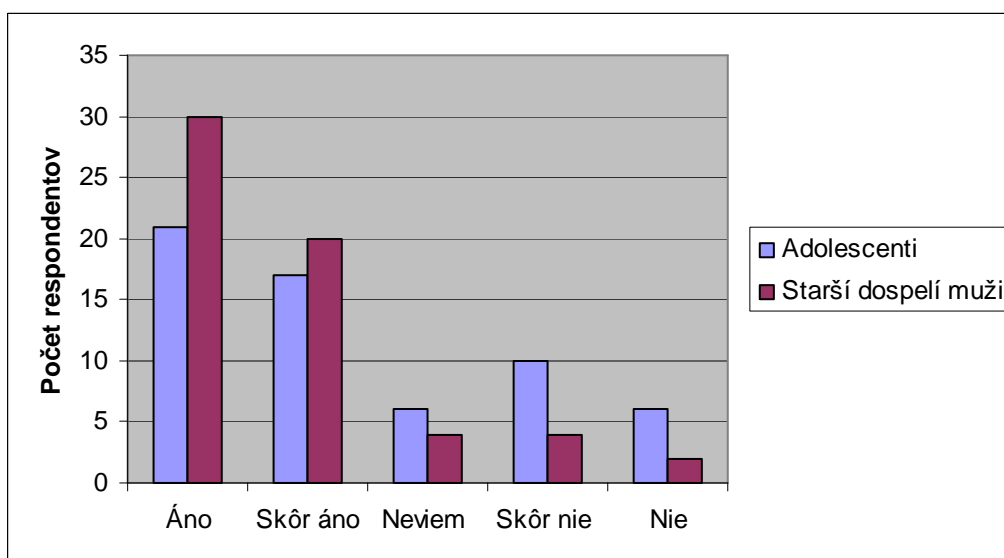
Zo starších mužov si alternatívu Áno zvolilo 66,66%, Skôr áno označilo 20,00% mužov tejto vekovej kategórie, pre možnosť Neviem sa rozhodlo 3,34% z nich, Skôr nie

ako správnu odpoveď si vybralo 6,66% starších mužov dospelých a alternatívu Nie si vybralo 3,34% z nich.

V druhej otázke, v časti *Vzdelanie ako hodnota* sme sa mužov spýtali: „Myslíte si, že úroveň vzdelania ovplyvňuje životné ciele?“

Názory respondentov na sú zobrazené v Grafe č. 10 a Tabuľke č. 10.

Graf č. 10 Znárodnenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad vplyvom úrovne vzdelania na životné ciele?

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Tabuľka č. 10 Znárodnenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad vplyvom úrovne vzdelania na životné ciele?

Respondenti	Alternatíva odpovede									
	Áno		Skôr áno		Nevie		Skôr nie		Nie	
Adolescenti	21	35,00%	17	28,33%	6	10,00%	10	16,66%	6	10,00%
Starší dospelí muži	30	50,00%	20	33,33%	4	6,66%	4	6,66%	2	3,34%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Graf č. 10 a Tabuľka č. 10 zaznamenávajú fakt, že, 35,00% mladých mužov sa priklonilo k alternatíve Áno, teda sú presvedčení o tom, že úroveň vzdelania vplyva na

stanovenie si životných cieľov jedinca. Skôr áno vyznačilo 28,33% adolescentov, nerozhodných bolo 10,00% mladých mužov. Možnosť Skôr nie si ako najvhodnejšiu odpoveď vybralo 16,66% adolescentov, 10,00% respondentov tejto vekovej kategórie nepredpokladá, že úroveň vzdelania má akýkoľvek vplyv na stanovenie si životných cieľov a preto zvolili odpoveď Nie.

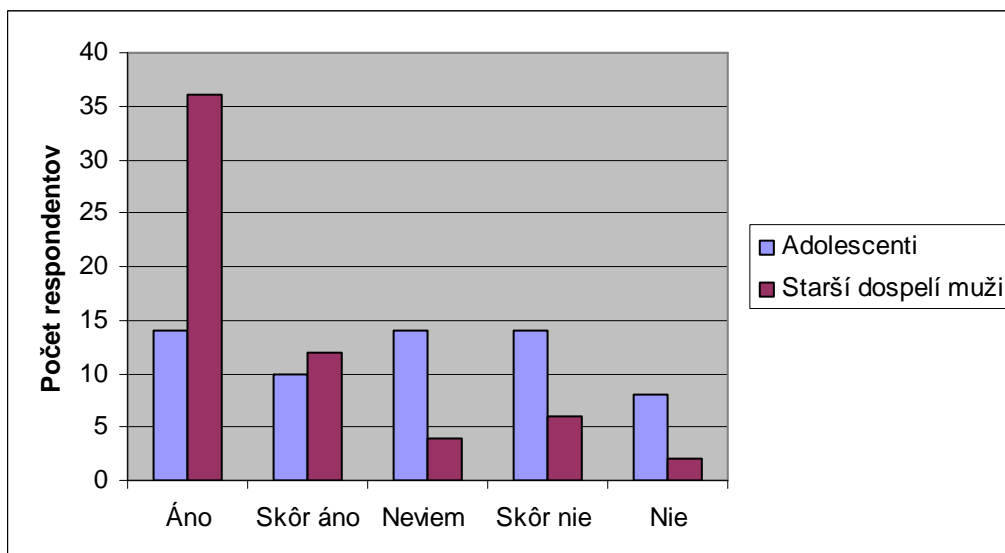
Názory druhej vekovej kategórie, čiže starších dospelých mužov na položenú otázku sú tiež zaznamenané v grafe č. 10 a tabuľke č. 10.

K alternatíve Áno sa priklonilo 50,00% respondentov, Skôr áno si vybralo 33,33% mužov tejto vekovej kategórie, a s možnosťou Nevie sa stotožnilo 6,66% z nich. Rovnako ako pre nerozhodnú odpoveď aj pre možnosť Skôr nie sa rozhodlo 6,66% starších mužov dospelých a alternatívu Nie si vybralo 3,34% respondentov danej vekovej kategórie

Ďalšou otázkou, na ktorú mali opýtaní v dotazníku odpovedať, bola otázka: „Pokladáte celoživotné vzdelávanie za nevyhnutnosť?“

To ako odpovedali respondenti zobrazuje Graf č. 11 a Tabuľka č. 11

Graf č. 11 Znárodnenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad celoživotným vzdelávaním ako nevyhnutnosťou.

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Tabuľka č. 11 Znárodnenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad celožitonným vzdelávaním ako nevyhnutnosťou.

Respondenti	Alternatíva odpovede									
	Áno		Skôr áno		Neviem		Skôr nie		Nie	
Adolescenti	14	23,34%	10	16,66%	14	23,33%	14	23,33%	8	13,34%
Starší dospelí muži	36	60,00%	12	20,00%	4	6,66%	6	10,00%	2	3,34%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

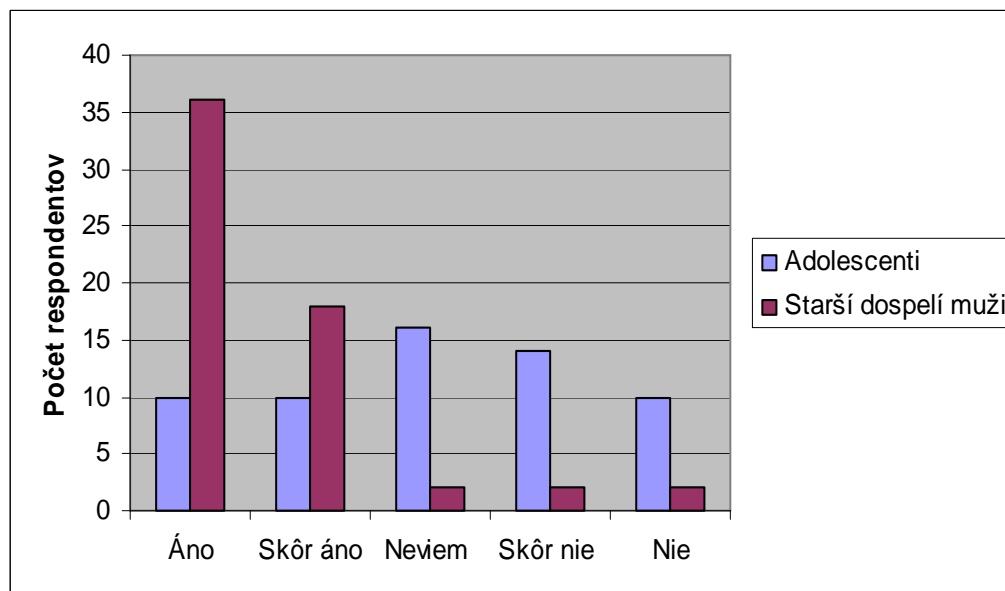
Zo spracovaných výsledkov v Grafe č. 11 a Tabuľke č. 11 sa dozvedáme že, 23,34% adolescentov pokladá celožitonné vzdelávanie za nevyhnutnosť a preto si vybralo možnosť Áno a k alternatíve Skôr áno sa priklonilo 16,66% respondentov tejto vekovej kategórie. K otázke sa nevedelo vyjadriť 23,33% adolescentov a preto si zvolilo odpoveď Neviem, možnosť Skôr nie si vybralo 23,33% adolescentov čo je zhodne ako pri alternatíve Neviem a celožitonné vzdelávanie nepokladá za nutnosť 13,34% z nich a preto zvolili možnosť Nie.

V Grafe č. 11 a Tabuľke č. 11 sú zobrazené aj názory starších dospelých mužov. Vzdelávanie sa po celý život pokladá za samozrejmosť 60,00% respondentov a preto zvolili alternatívu Áno. Odpoveď Skôr áno označilo 20,00% mužov, nerozhodných bolo 6,66% starších mužov a preto si vybrali možnosť Neviem. Skôr nie ako najvhodnejšiu odpoveď zvolilo 10,00% respondentov a vzdelávaniu počas života neprikladá žiadnu dôležitosť 3,34% opýtaných.

Posledná otázka, ktorú sme respondentom položili znela: „Ste pripravený a ochotný sa celožitonne vzdelávať?“

Odpovede adolescentov aj starších mužov dospelých zobrazuje Graf č. 12 a Tabuľka č. 12

Graf č. 12 Znárodnenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad ochotou celožitotne sa vzdelávať

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Tabuľka č. 12 Znárodnenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad ochotou celožitotne sa vzdelávať

Respondenti	Alternatíva odpovede									
	Áno		Skôr áno		Nevie		Skôr nie		Nie	
Adolescenti	10	16,66 %	10	16,67%	16	26,67%	14	23,33%	10	16,67%
Starší dospelí muži	36	60,00 %	18	30,00%	2	3,33%	2	3,33%	2	3,34%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výsledkov prieskumu

Graf č. 12 a Tabuľka č. 12 zaznamenávajú že, 16,66% adolescentov je ochotných sa celožitotne vzdelávať a preto si zvolilo možnosť Áno a k alternatíve Skôr áno sa priklonilo 16,66% respondentov tejto vekovej kategórie. K otázke sa nevedelo vyjadriť 23,33% adolescentov, možnosť Skôr nie si vybralo 23,33% adolescentov čo je zhodne ako pri alternatíve Nevie a celožitotné vzdelávanie nepokladá za nutnosť 13,34% z nich a preto zvolili možnosť Nie.

Zo starších dospelých mužov. vzdelávanie sa po celý život pokladá za samozrejmosť 60,00% respondentov a preto zvolili alternatívu Áno. Odpoveď Skôr áno označilo 20,00% mužov, nerozhodných bolo 6,66% starších mužov a preto si vybrali možnosť Neviem. Skôr nie ako najvhodnejšiu odpoveď zvolilo 10,00% respondentov a vzdelávaniu počas života neprikladá žiadnu dôležitosť 3,34% opýtaných.

5.6 Interpretácia výsledkov prieskumu

Pri prieskume zameraného na vnímanie potreby zmyslu život, životných hodnôt a potreby celoživotného vzdelávania mužmi dvoch rozdielnych vekových období sme zvolili sme dotazníkovú metódu, lebo ako uvádzajú Maršáľková, L., Mikšík, (1990) pomocou dotazníka sa najlepšie zisťuje obsah vnútorného sveta osobnosti, jej názory, postoje, mienku, motivačné tendencie, zvláštnosti psychických stavov, a čo je pre dotazníky typické, dovoľujú nepriamo kvantifikovať subjektívny obraz črt osobnosti. Dotazník, ktorý sme rozdali vybraným respondentom sme rozdelili na tri časti, prvá sa týkala Zmyslu života, druhá Životných hodnôt a tretia bola zameraná na Vzdelanie ako hodnotu.

Výsledky prieskumu sme analyzovali a interpretovali postupne podľa jednotlivých otázok, ktoré sme v dotazníku kládli a s ohľadom na hypotézy, ktoré sme si stanovili na začiatku prieskumu.

Graf č.1 a Tabuľka č. 1 zaznamenávajú, že prieskumu sa zúčastnilo sa 120 mužov dvoch vybraných vekových období, adolescencie a staršieho veku dospelého. Zástupcov oboch vekových kategórií bolo zhodne po 60 osôb.

Prvá časť dotazníka bola zameraná na vnímanie potreby zmyslu života oslovenými respondentmi. Týmito otázkami sme si chceli potvrdiť alebo vyvrátiť nami stanovenú **hypotézu č. 1**, ktorá znela:

Predpokladáme veľký rozdiel medzi adolescentami a staršími dospelými vo vnímaní potreby zmysluplnosti života.

Keď sme výsledky odpovedí na otázku „Zamýšľali ste sa niekedy nad zmyslom svojho života?“ porovnali zistili sme, že odpoveď Áno si zvolilo o 3,34% viac starších mužov

ako adolescentov, tiež Skôr áno si vybralo o 3,33% viac starších mužov dospelých a odpoveď Nevieť zvolilo o 5,01% viac adolescentov ako respondentov druhej vekovej kategórie. Alternatívu Skôr nie označilo o 1,68% viac starších mužov dospelých a nad zmyslom svojho života sa nikdy nezamýšľalo o 3,34% viac adolescentov ako starších mužov dospelých.

Z daných odpovedí sme zistili, že rozdiely v zamýšľaní sa nad zmyslom svojho života sú medzi týmito vekovými kategóriami zanedbateľné.

Porovnanie odpovedí pri otázke *Myslíte si, že je pre Vás dôležité aby Váš život mal zmysel a jasné smerovanie?* nám ukázalo nasledovné rozdiely. Pri alternatíve Áno je tento rozdiel 3,32% v prospech adolescentov, pri možnosti Skôr áno je rozdiel 1,66% v prospech starších mužov dospelých, k odpovedi Nevieť sa priklonilo o 3,32% viac adolescentov. Rozdiel pri odpovedi Skôr nie je žiaden, lebo si ju zvolilo rovnaký počet respondentov oboch vekových kategórií. Pri možnosti „Nie“ je rozdiel 1,66% v prospech adolescentov.

Podobne ako pri prvej otázke, tak aj pri tejto druhej otázke môžeme z daných výsledkov skonštatovať, že obidve vekové kategórie majú veľmi podobný názor na potrebu zmyslu života a jasného smerovania ich životov.

Odpovede na otázku *Spájate pojem zmyslu života s pojmom kvalita života?* sme porovnali a zaznamenali sme tieto rozdiely. Áno si vybralo o 5,01% viac starších mužov, pre odpoveď Skôr áno sa rozhodlo 3,33% viac adolescentov a nerozhodných bolo o 1,67% viac respondentov mladšej vekovej kategórie. Pri alternatíve Skôr nie je tento rozdiel o 1,68% viac v prospech adolescentov a odpoveď Nie si vybralo o 1,67% viac starších mužov dospelých. Z porovnaných výsledkov konštatujeme, že v názoroch adolescentov a starších mužov dospelých sú minimálne rozdiely vo vnímaní zmyslu života v spojitosti s kvalitou života.

Porovnávaním odpovedí na otázku *Myslíte si, že zmysel života sa dá nájsť iba v spojení s vierou?* Sme dospeli k nasledovným rozdielom. Alternatívu Áno si zvolilo o 6,66% viac starších mužov dospelých ako adolescentov, pri odpovedi Skôr áno je rozdiel vo výbere 5,01% v prospech adolescentov a k alternatíve Nevieť sa priklonilo o 6,67% viac adolescentov ako starších mužov. Skôr nie si zvolilo o 4,99% viac adolescentov a pre odpoveď Nie sa rozhodlo o 10,01% viac starších mužov dospelých ako respondentov mladšej vekovej kategórie. Z daných výsledkov môžeme vyvodit'

záver, ktorý poukazuje na pomerne zhodné názory adolescentov a starších mužov dospelých na položenú otázku.

Z porovnaní daných odpovedí konštatujeme že naša **hypotéza č.1 sa nepotvrdila**. Mladý muži rovnako ako muži v staršom veku dospelom cítia rovnakú potrebu vnímať svoj život ako zmysluplný.

Odpovede na otázky v druhej časti dotazníka zameranej na životné hodnoty nám mali potvrdiť alebo vyvrátiť našu **hypotéza č.2**, ktorá znie *Predpokladáme rozdiely medzi hodnotami, ktoré preferujú adolescenti a hodnotami, ktoré preferujú starší dospelí.*

Porovnanie odpovedí na otázku *Pokladáte hodnoty ako Láska, Zdravie, Rodina, Šťastie, Vzdelanie, Peniaze, Mier, Múdrost', Priateľstvo, Mať deti, Mať úspech, Dobrý životný partner za dôležité pre plnohodnotné prežívanie Vášho života?*, nám prinieslo nasledovné rozdiely.

Možnosti Áno preferuje o 1,67% viac starších mužov dospelých, odpoveď „Skôr áno“ si vybralo o 1,67% viac starších mužov, k odpovedi Nevie sa priklonilo o 1,66% viac adolescentov. Rozdiel pri odpovedi Skôr nie je žiaden, lebo si ju zvolil rovnaký počet respondentov oboch vekových kategórií a to 1,66% Pri možnosti Nie“ je rozdiel 1,65% v prospech adolescentov.

Z výsledkov, ktoré máme k dispozícii, môžeme skonštatovať, že obidve vekové kategórie majú veľmi podobný názor na ponúknuté hodnoty a považujú ich za potrebné pre plnohodnotné prežívanie zmysluplnosti ich života.

Druhá požiadavka na respondentov v dotazníku v časti Životné hodnoty znela: *Vyberte si iba jednu hodnotu z ponúkaných hodnôt, Láska, Zdravie, Rodina, Šťastie, Peniaze, ktorú Vy pokladáte za najdôležitejšiu.*

Pri porovnaní výsledkov sme skonštatovali, že Lásku ako hodnotu preferuje o 1,66% viac starších mužov ako adolescentov, Zdravie je dôležité pre 16,66% viac starších mužov dospelých ako mladých mužov a Rodina je prvoradá pre 3,33% v prospech mladšej vekovej kategórie. Šťastie pokladá za najdôležitejšiu hodnotu o 9,99% viac mladších mužov ako starších a Peniaze ako hodnotu preferuje o 5% viac adolescentov ako starších mužov.

Z daných odpovedí sme zistili, že najväčší rozdiel v názoroch týchto dvoch vekových období je vo vnímaní zdravia ako hodnoty a že pri ostatných hodnotách sú tieto rozdiely minimálne.

Tretia požiadavka v časti Životné hodnoty sa týkala toho, že respondenti si mali vybrať iba jednu hodnotu, ktorej sú ochotní sa vzdať. *Vyberali z týchto ponúknutých možností, Láska, Zdravie, Šťastie, Peniaze, Múdrosť, Postavenie, Fyzická krása, Moc, Úspech*

Pri porovnaní odpovedí sme zistili, že Moci ako pre nich nepodstatnej hodnoty je ochotných vzdať sa o 3,34% viac adolescentov ako starších mužov, Úspech nepokladá za dôležitú hodnotu o 10,00% viac mladých mužov ako mužov starších a Fyzickej krásy sa dokáže vzdať o 23,34% viac starších mužov dospelých ako mladých mužov. Peniaze nepokladá za podstatné v živote je o 19,99% viac respondentov staršej vekovej kategórie ako mladšej, Šťastie pokladá za najdôležitejšiu hodnotu o 9,99% viac mladších mužov ako starších a Peniaze ako hodnotu preferuje o 5% viac adolescentov ako starších mužov.

Z daných odpovedí sme zistili, že sú tu rozdiely medzi vnímaním jednotlivých hodnôt respondentmi. Hlavne pri vnímaní fyzickej krásy ako podstatnej veci pre život je tento rozdiel najväčší, lebo mladí muži sú vo veku, kedy fyzický vzhľad zohráva dôležitú úlohu a je mladou generáciou veľmi vnímaný.

Pri zhodnotení výsledkov druhej časti dotazníka, sme zistili rozdiely v preferovaných hodnotách respondentmi dvoch vybraných vekových kategórií.

Z konštatovaného sme prišli k záveru, že **hypotéza č. 2 sa nám potvrdila**. Mladí muži síce pokladajú za dôležité stanovenie si určitého hodnotového rebríčka vo svojom živote, ale hodnoty v ňom majú inak nastavené ako starší muži. Z daných výsledkov konštatujeme, že starší muži sú pri preferovaní jednotlivých hodnôt v podstatnej miere ovplyvnení životnými skúsenosťami, zatiaľ čo adolescenti sú ovplyvnení svojimi očakávaniami.

V tretej časti dotazníka, časti „Vzdelanie ako hodnota“, sme sa zamerali na overenie alebo vyvrátenie našej **hypotézy č. 3**, ktorá znie: *Predpokladáme rozdiel medzi adolescentmi a staršími mužmi dospelými vo vnímaní vzdelávania ako celoživotnej nevyhnutnosti*

Ako prvú otázku sme sa respondentov spýtali: *Pokladáte vedomosti za hodnotu?* Pri porovnávaní výsledkov odpovedí daných dvoch vekových kategórií sme dospeli k nasledovnému. Pri alternatíve Áno je tento rozdiel 31,66% v prospech starších mužov dospelých, možnosť Skôr áno si vybralo o 26,67% viac adolescentov ako mužov v druhej vekovej kategórii, k alternatíve Nevie ako pre nich najvhodnejšej odpovedi sa priklonilo o 4,99% viac adolescentov ako starších mužov. Pri možnosti Skôr nie a Nie je rozdiel, nulový, lebo si ju vybral rovnaký počet respondentov oboch vekových kategórií.

Z týchto výsledkov je zrejmé, že dané vekové kategórie majú pomerne rozdielne názory na vnímanie vedomosti ako hodnoty. Pri odpovediach Áno a Skôr áno sú tieto rozdiely najväčšie.

V druhej otázke, sme sa mužov spýtali: *„Myslíte si, že úroveň vzdelania ovplyvňuje životné ciele?“*

Porovnali sme odpovede adolescentov a starších mužov dospelých a vyšli nám tieto čísla. Rozdiel pri možnosti Áno je 15,00% v prospech starších mužov dospelých, Skôr áno si vybralo o 5,00% viac starších mužov v druhej vekovej kategórii ako adolescentov a nerozhodnú odpoveď Nevie si vybralo o 3,34% viac mladých mužov. K možnosti Skôr nie sa priklonilo o 10,00% viac adolescentov a Nie ako alternatívu si vybralo o 6,66% viac mužov vo veku 18 až 22 rokov.

Z týchto výsledkov je vidieť, že rozdiely v názoroch týchto dvoch vekových období na vplyv vzdelania na životné ciele sú pozorovateľné. Najväčší rozdiel je pri alternatíve Áno. Muži v staršej vekovej kategórii oveľa viac vnímajú spojitosť medzi vzdelaním a stanovením si životných cieľov jedincom.

Ďalšou otázkou, na ktorú mali opýtaní odpovedať, bola otázka *Pokladáte celoživotné vzdelávanie za nevyhnutnosť?*

Pri porovnaní odpovedí sme dospeli k nasledovným rozdielom. Pri možnosti Áno je tento rozdiel 36,66% v prospech staršej generácie, ktorá celoživotné vzdelávanie pokladá za nevyhnutnosť, alternatívu Skôr áno zvolilo 10,00 % viac starších mužov ako mužov mladších a k odpovedi Nevie sa priklonilo o 16,67% viac adolescentov. Rozdiel pri odpovedi Skôr nie je 13,33% v prospech adolescentov a pri možnosti Nie je rozdiel 10,00% v prospech mladšej vekovej kategórie.

Z prezentovaných výsledkov môžeme skonštatovať, že naša **hypotéza č. 3 sa potvrdila**. Potrebu permanentného, celoživotného vzdelávania si viac uvedomuje staršia generácia, lebo vie že ak chce držať krok s dnešnou rýchle sa vyvíjajúcou dobou musí sa neustále vzdelávať a to vo všetkých stránkach života. Mladí muži, ktorí ešte iba „prichádzajú“ do života, nemajú v tejto otázke ešte celkom jasno. Jeden z dôvodov pocity nepripravenosti, alebo skôr neochoty vzdelávať sa počas ďalšieho života, vychádza z toho, že mladí muži iba nedávno opustili lavice škôl a preto si chcú vychutnávať pre nich novo nadobudnutú voľnosť. Ďalší dôvod je ten, že mladí muži práve končia školu a majú tie najnovšie teoretické poznatky, ale si neuvedomujú, že s nástupom do pracovného života ich očakáva ďalšie osvojovanie si praktických skúseností.

Z daných výsledkov vyplýva, že problematika potreby zmyslu života a životných hodnôt pre plnohodnotné prežívanie života všetkými vekovými kategóriami je mimoriadne aktuálna aj v dnešnej dobe, ktorá je charakteristická neustálymi zmenami, nestabilitou vo všetkých oblastiach života jedinca. Je všeobecne známe a vyplýva to aj z mnohých vedeckých výskumov, že strata životného zmyslu, alebo nesprávne nastavený rebríček hodnôt prispieva k pocitu vlastného zlyhania, znižovania vlastnej hodnoty. Človek, ktorý má jasno vo svojom životnom smerovaní a preferuje životné hodnoty, ktoré nie sú zamerané iba na jeho vlastné uspokojenie, prežíva svoj život ako plnohodnotný, vyrovnaný a spokojný. Ako správne poznamenal A. Adler (1998), človek vníma svet okolo seba podľa mienky akú o ňom má, preto je veľmi dôležité aby sme sa naučili pozitívnemu mysleniu. Každá udalosť, aj keď ju vnímame ako negatívnu a zaťažujúcu, v sebe nesie niečo dobré a máme šancu sa z nej môžeme poučiť. Zároveň je dôležité aby bol jedinec pripravený na zmeny, nezameral sa iba na jeden cieľ vo svojom živote, bol otvorený voči novým názorom a podnetom.

ZÁVER

„Väčšmi ako zmysel života treba milovať život“

Dostojevsky (in M. Maffesoli, 2006)

Prichádzame na tento svet bez vlastného pričinenia, bez možnosti ovplyvniť niečo z toho, čo je dané vo chvíli, keď prvý krát uzrieme svetlo sveta. Nemôžeme si vybrať komu sa narodíme, do akého prostredia, s akou genetickou výbavou. Ako podotýka B. Balogová (2011) sme takpovediac hodení do tohto sveta a súčasne s nami bol vrhnutý tiež náš výpočet možností. Máme však svoju jedinečnú individualitu, dožadujúcu sa svojho bytia, ktorá je výsledkom vzájomného pôsobenia genetiky a prostredia a pociťujeme ju ako svoje „Ja“. A naše „Ja“ túži vypočuť volanie osudu, ktoré je volaním po naplnení zmyslu nášho života.

Práve pre toto vnútorné volanie sa človek v dnešnej dobe, podobne ako jedinci v priereze celej ľudskej histórie, snaží nájsť jasnú a uspokojivú odpoveď na prvý pohľad jednoduchú otázku: Aký zmysel má môj život? Avšak nielen jednotlivci ale aj mnohé vedné odbory sa zameriavajú na problém potreby vnímania zmysluplnosti vlastného života, lebo fakt, že človek subjektívne vníma svoj život ako zmysluplný, sa prejavuje na jeho prežívaní, správaní a neposlednom rade na jeho duševnom a fyzickom zdraví. Okrem prirodzenej snahy vedy o spoznanie neznámeho, musíme pripustiť, že existuje čoraz väčšie množstvo ľudí, ktorí hľadajú pomoc, práve v otázke prežívanej bezzmyselnosti vlastného života. V snahe o objektívne zachytenie zmyslu v živote človeka stále stojíme pred faktom, že to pomocou dostupných metód nie je možné alebo aspoň nie dostatočné. Ako napísal V. Frank (1997) zmysel života nemožno definovať všeobecne, lebo sa mení od človeka k človeku a život ako ho ponímame je vždy čosi konkrétne a konkrétne sú i požiadavky kladené na človeka. Túto konkrétosť prináša so sebou ľudský osud, ktorý má každý jednotlivec jedinečný a neopakovateľný.

Prieskumom, (zameraným na zistenie a porovnanie názorov výlučne mužských respondentov dvoch rozdielnych vekových období), ktorého výsledky sme analyzovali v našej diplomovej práci, sme sa snažili prispieť k pochopeniu fenoménu tak individuálneho a intímneho akým je prežívanie zmysluplnosti vlastného života.

Každý človek, bez ohľadu na vekové obdobie v ktorom sa nachádza, túži nájsť to správne smerovanie svojho života, túži nájsť svoje miesto, dôvod svojho žitia na tejto zemi. Môžeme s istotou povedať, že akýkoľvek malý prieskum, akákoľvek snaha porozumieť stavu, v ktorom sa jedinec nachádza, jeho potrebe zmysluplného prežitia vlastného života, prinesie poznatky uľahčujúce tento proces, ale aj pomôže nájsť cestu hľadania koreňov problému spojeného s pocitmi bezzmyselnosti.

Problematika zmysluplnosti života sa stáva stále viac aktuálnou a preto žiadny pokus o kvantitatívnu alebo psychologickú analýzu nie je zbytočný. Prinesie nové poznatky, ktoré sa prejavujú v nových zlepšeniach terapií ľudí bojujúcich sa s pocitmi bezzmyselnosti, vlastného zlyhania, čo často v zúfalosti vyúsťuje do suicidiálneho konania.

ZOZNAM POUŽITEJ ČESKEJ A SLOVENSKEJ LITERATÚRY

ADAMOVOVÁ, Lucia., HATOKOVÁ, Mária. Kongnitívna orientácia na spiritualitu – súvislosti s osobnosťou a osobným konceptom Boha. In RUISEL, Imrich. et.al. *Úvahy o inteligencii a osobnosti- Zborník príspevkov*, Bratislava Slovak Academic Press, 2006, ISBN 80-88910-20-X ,

BALOGOVÁ, Beáta, et.al. *O zmysle života*. Beograd : Vysoká škola - Akadémia Srbskej Pravoslávnej Cirkv, 2011. ISBN 978-86-86805-37-9

BILASOVÁ, V. in BALOGOVÁ, Beáta, et.al. *O zmysle života*. Beograd : Vysoká škola - Akadémia Srbskej Pravoslávnej Cirkv, 2011. ISBN 978-86-86805-37-9

BEDRNOVÁ, Eva, et.al. *Management osobního rozvoje*. 1. vyd. Praha : Management Press, 2009. ISBN 978-80-7261-198-0

BOROŠ, Július. *Základy sociálnej psychológie*. 1. vyd. Bratislava : Iris, 2001. ISBN 80-89018-20-3

DRAPELA, Viktor J. *Přehled teorií osobnosti*. 4. vyd. Praha : Portál s.r.o., 2003. ISBN 80-7178-766-3

DUFFKOVÁ, Jana.et.al. *Sociologie životního stylu*. Plzeň : Aleš Čeňek, 2008. ISBN 987-80-6380-123-6

ERIKSON, H. Erik. *Dětství a společnost*. 1.vyd. Praha : Argo, 2002. ISBN 80-7203-380-8.

FARKOVÁ, Mária. *Vybrané kapitoly z psycholófie*. Praha : Vysoká škola J. A. Komenského, 2006. ISBN 80-86723-22-4

GEIST, Bohumil. *Psychologický slovník*. 2.vyd. Praha : Vodnář, 2000. ISBN 80-86226-07-7

HALAMA Peter. Existencionálna inteligencia v procese hľadania zmyslu človeka. In RUISEL, Imrich. et.al. *Úvahy o inteligencii a osobnosti- Zborník príspevkov*, Bratislava: Slovak Academic Press, 2006, ISBN 80-88910-20-X ,

HALAMA, Peter. *Zmysel života z pohľadu psychológie*, 1.vyd. Bratislava : Slovak Academic Press, 2007. ISBN 978-80-8095-023-1

HARTL, Pavel. - HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X,

HILLMAN, James.: *Klíč k duši: cesta za objevením individuálního životního smyslu*. 1. vyd. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-393-5

HREHOROVÁ, Helena. *Etika, sociálne vzťahy, spoločnosť*. 1. vyd. Bratislava : Veda, 2005. ISBN 80-224-0849-2

KALOUS, Jaroslav. - VESELÝ, Arnošt. *Teorie a nástroje vzdělávací politiky*. 1. vyd. Praha : Univerzita Karlova v Prahe - Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1259-3

KLIMEKOVÁ, Agáta. *Hra so slovami, alebo filozofické problémy autenticity, dištancie človeka v novom miléniu*. In *zborník príspevkov: Hodnotové aspekty súčasného sveta*. Nitra : Iris, 2003, ISBN 80-89018-57-2

KLUGEROVÁ, Jarmila. – PRÁZOVÁ, Irena. – VACÍNOVÁ, Tereza. *Jak vypracovat bakalářskou, diplomovou, rigorózní a disertační práci*. 2.vyd. Praha : Univerzita Jána Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-72-3

KOLEKTÍV AUTOROV. *Ateistický slovník*. 1. vyd. Bratislava : Pravda, 1984. 75-104-84

KOLEKTÍV AUTOROV. *Stručný prehľad sociológie*. 1. vyd. Bratislava : Enigma Publishing, 2009. ISBN 978-80-89132-59-1

KOŠTA, Ján. *Sociológia*, 2.vyd. Bratislava : EKONÓM, 1999. ISBN 80-225-1178-1

KOVÁČ, Damian. Kultiváciou osobnosti k excelentnej kvalite života, In RUISEL, Imrich. et.al. *Úvahy o inteligencii a osobnosti- Zborník príspevkov*, Bratislava : Slovak Academic Press, 2006. ISBN 80-88910-20-X ,

KRAUS, W. Kant Immanuel; Zmysel tvojho života, Výber so súborného diela, Bratislava : KALLIGRAM, 2003. ISBN 80-7149-497-6

KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie životního spůsobu*, 1. vyd. Praha : Grada, 2010. ISBN 978-80-2472-456-0

KVASNIČKA, Ladislav. *Čítanka nielen pre veriacich*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2000. ISBN 80-7165-276-8,

LAUSTER, Peter. *Láska; Psychologie jedného fenoménu*. 1. vyd. Praha, 1994, Knižný klub, ISBN 80-7176-033-1

MAFFESOLI, Michel. *Rytmus života : variácie o posmodernom imaginárne*. 1. vyd. Bratislava : SOFA, 2006. ISBN 80-89033-56-3

MARŠÁLKOVÁ, Libuša - MIKŠÍK, Oldřich. *Metodológia a metódy psychologického výskumu*. 1. vyd. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1990. ISBN 80-08-00019-8

MATEJOVIČOVÁ, Barbora. et.al. *Somatický rast a vývin v období puberty a adolescencie*. 1. vydanie, Nitra, : Univerzita Konštantína Filozofa, 2008. ISBN 978-80-8094-405-6

NAKONEČNÝ, Milan. *Lexikon psychologie*. 1. vydanie, Praha : Vodnař, 1995, ISBN 80-85255-74-X

ORAVCOVÁ, Lenka, et.al. *Psychológia rodiny*. 1. vyd. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2007. ISBN 978- 80-8083-490-6

PERHÁCS, Ján. *Utváranie osobnosti dospelého človeka v procese vzdelávania*. Bratislava : Národné osvetové centrum, 1995. ISBN 80-7121-090-0

PETRUSEK, Miloslav. *Dějiny sociologie*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2011. ISBN 978- 80-247-3234-3

POPELKOVÁ, Mária. Úvahy o inteligencii a osobnosti, In RUISEL, Imrich. et.al. *Úvahy o inteligencii a osobnosti- Zborník príspevkov*, Bratislava Slovak Academic Press, 2006, ISBN 80-88910-20-X ,

POTOČÁROVÁ, Mária. *Pedagogika rodiny; Teoretické východiská rodinnej výchovy*. 1. vyd. Bratislava : Univerzita Komenského, 2008. ISBN 978-80-223-2458-8

RAJSKÝ, Andrej. *Osoba ako ikona tajomstva : príspevok k personalistickej antropológii*. 1. vyd. Trnava : Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity, 2007. ISBN 978-80-8082-146-3

RUISEL, Imrich. et.al. *Úvahy o inteligencii a osobnosti- Zborník príspevkov*, Bratislava Slovak Academic Press, 2006, ISBN 80-88910-20-X ,

STRÍŽENEC, Michal.: Múdrosť – spiritualita – vďačnosť In RUISEL, I.: *Múdrosť - inteligencia – osobnosť.- Zborník príspevkov*, Bratislava, 2006, DON BOSCO, ISBN 80-88910-19-6

STRIEŽENEC, Štefan. *Úvod do sociálnej práce*. 2. vyd. Trnava : Tripsoft, 2001. ISBN 80-968294-6-7

STRMEŇ, Ladislav - RAISKUP, Ján CH. *Výkladový slovník odborných výrazov využívaných v psychológii*. Bratislava : IRIS, 1998. ISBN 80-88778-69-7

SZARKOVÁ, Milena.,: *Psychológia pre manažérov a podnikateľov*. 2. vyd. Bratislava : Sprint, 2007. ISBN 978-80-89085-79-8.

ŠEVČÍK, Drahomír et.al.: *Domáci násilí : kontext, dynamika a intervence*. 1. vyd. Praha : Portál, 2011. ISBN 978- 80-7367-690-2

ŠULAVÍKOVÁ, Blanka : SEJČOVÁ, Ľuboslava. *Ideál dobrého života v osobnej perspektíve*. 1.vyd. Bratislava : Album. 2008. ISBN 978-80-968667-9-3

TAVEL, Peter. *Zmysel života podľa V. E. Frankla*. Bratislava, IRIS, 2004, ISBN80-89018-81-5,

WOLLNER, Ulrich. Status tradície v spoločnosti, In *Zborník príspevkov: Hodnotové aspekty súčasného sveta*. Nitra 2003, IRIS, ISBN 80-89018-57-2

VAGNEROVÁ, Marie. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha, Karolinum, 2005. ISBN 978-80-246-1318-5

VAGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychológia II. Dospelosť a stáří*, Praha, Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5

VETEŠKA, Jaroslav - VACÍNOVÁ, Tereza. *Aktuální otázky vzdělávání dospělých; Andragogika na prahu 21. století*. Praha, 2011, Univerzita J. A. Komenského, 1. Vydanie, ISBN 978-80-7452-012-9

VETEŠKA, Jaroslav, in BALOGOVÁ, Beáta, et.al. *O zmysle života*. Beograd : Vysoká škola - Akadémia Srbskej Pravoslávnej Cirkvy, 2011. ISBN 978-86-86805-37-9

ŽIAKOVÁ, Eva. In BALOGOVÁ, Beáta, et.al. *O zmysle života*. Beograd : Vysoká škola - Akadémia Srbskej Pravoslávnej Cirkvi, 2011. ISBN 978-86-86805-37-9

HVOZDÍK, Stanislav. O zmysle života. Dvojtíždenník *Kultúra*, ročník XI. – č.1, 9. januára 2008, str. 1, vydáva Factum bonum, s.r.o. Dostupné na internete <http://www.kultura-fb.sk/new/old/archive/pdf/kult0108.pdf> 10.12. 2011, 17.00

ŽIVČICOVÁ, Edita. Hodnotová orientácia súčasných stredoškolákov. Dvojmesačník *Pedagogické rozhľady*, 4/2009, ročník 18, Bratislava, Dostupné na internete: <http://www.rozhlady.pedagog.sk/cisla/pr4-2009.pdf> 22.12. 2011 12.14

ZOZNAM POUŽITEJ ZAHRANIČNEJ LITERATÚRY

- ADLER, Alfred. *O zmysle života*, Bratislava : IRIS,1998. ISBN 80-88778-05-0
- BIDDULPH, Steve. *Mužství; Jak Zvládat všechny mužský role*. 1. vyd. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-209-6
- BRUGGER, Walter. *Filozofický slovník*. 1. vyd. Praha : Naše vojsko, 1994. ISBN 80-206-0409-X
- COMTE-SPONTVILLE, André. *Improvizácie*. 1. vyd. Bratislava : Sofa, 1999. ISBN 80-85752-61-1
- COMTE-SPONTVILLE, André. *Malá rozprava o veľkých cnostiach*. 1. vyd. Bratislava : Sofa, 1999. ISBN 80-85752-60-3
- DUROZOI, Gérard. - ROUSSELA, André. *Filozofický slovník*. 1. vyd. ISBN 80-85764-07-5
- DUROZOI, Gérard. - ROUSSELA, André. *Filozofický slovník*. 2. vyd. Praha : Ewa Edition, 1994. ISBN 80-85764-07-5
- FENWICKOVÁ, Elizabeth. - SMITH, Tony. *Adolescencia; Ako prežiť obdobie dospievania*. 1. vyd. Bratislava : INA, 1994. ISBN 80-85680-32-7
- FRANKL, Viktor E.: *Aj napriek všetkému povedať životu áno*. Bratislava : Eastone Books, 2011, ISBN 978-80-8109-159-9, 152s
- FRANKL, Viktor E. *Vule ke zmyslu : Vybrané prednášky o logoterapii s príspevkem E.S. Lukasovej*.1.vyd. Brno : Cesta, 1997. ISBN 80-85139-29-2

KON, Igor Semänovič. et al. *Etický slovník*. 1. vyd. Bratislava : Pravda, 1978. 75-059-78

KON, Igor Semänovič. *O priateľstve*. 1. vyd. Bratislava : Pravda, 1983. 75-068-83

LEEP, I. *Cesty priateľstva*. 1. vyd. Trnava : Dobrá kniha, 1994. ISBN 80-7162-026-2

MAC GINNIS, Alan, Loy.: *Priateľstvo- Ako sa priblížiť k ľuďom, na ktorých nám naozaj záleží*. 1. vyd. Liptovský Mikuláš : Transcius a.s., 1995. ISBN 80-7140-067-X

RATZINGER, Joseph. *Úvod do kresťanství*, 1. vyd. Trnava : Dobrá kniha, 2007. ISBN 978- 80-7195-012-7

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka č.1 Zloženie prieskumnej vzorky podľa veku.....	58
Tabuľka č.2 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad zmyslom života.....	59
Tabuľka č. 3 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad zmyslom života a jeho jasného smerovania.....	60
Tabuľka č. 4 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad spájaním pojmu zmysel života s pojmom kvalita života.....	61
Tabuľka č. 5 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad spájaním pojmu zmysel života s vierou.....	63
Tabuľka č. 6 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad tým či dané hodnoty pokladajú za dôležité pre plnohodnotné prežívanie ich života.....	64
Tabuľka č. 7 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad výberom najdôležitejšej hodnoty z ponúkaného výberu.....	65
Tabuľka č. 8 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad výberom hodnoty, ktorej sú ochotní sa vzdať.....	67
Tabuľka č. 9 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad vedomosťou ako hodnotou.....	68
Tabuľka č. 10 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad vplyvom úrovne vzdelania na životné ciele.....	69
Tabuľka č. 11 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad celoživotným vzdelávaním ako nevyhnutnosťou.....	71
Tabuľka č. 12 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad ochotou celoživotne sa vzdelávať.....	72

ZOZNAM GRAFOV A PRÍLOH

Graf č. 1 Zloženie prieskumnej vzorky podľa veku.....	58
Graf č. 2 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad zmyslom života.....	59
Graf č. 3 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad dôležitosťou zmyslu života a jeho jasného smerovania.....	60
Graf č. 4 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad spájaním pojmu zmysel života s pojmom kvalita života.....	61
Graf č. 5 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad spájaním pojmu zmysel života s vierou.....	62
Graf č. 6 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad tým či dané hodnoty pokladajú za dôležité pre plnohodnotné prežívanie ich života.....	64
Graf č. 7 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad výberom najdôležitejšej hodnoty z ponúkaného výberu.....	65
Graf č. 8 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad výberom hodnoty, ktorej sú ochotní sa vzdať.....	66
Graf č. 9 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad vedomosťami ako hodnotou.....	68
Graf č. 10 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad vplyvom úrovne vzdelania na životné ciele.....	69
Graf č. 11 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad celoživotným vzdelávaním ako nevyhnutnosťou.....	70
Graf č. 12 Znázornenie zamýšľania sa prieskumnej vzorky nad ochotou celoživotne sa vzdelávať.....	72
Príloha A - Dotazník	

ŽIVOTNÉ HODNOTY

1) Pokladáte hodnoty ako Láska, Zdravie, Rodina, Šťastie, Vzdelanie, Peniaze, Mier, Múdrost', Priateľstvo, Mať deti, Mať úspech, Dobrý životný partner za dôležité pre plnohodnotné prežitie vášho života?

A) áno   B) skôr áno   C) neviem   D) skôr nie   E) nie

2) Vyberte iba jednu hodnotu z ponúkaného výberu, ktorú Vy pokladáte za najdôležitejšiu:

Láska, Zdravie, Rodina, Šťastie, Peniaze

1.....

3) Vyberte iba jednu hodnotu z ponúkaného výberu, ktorej ste ochotný sa vzdať :

Láska, Zdravie, Šťastie, Peniaze, Múdrost', Postavenie, Fyzická krása, Moc, Úspech

1.....

VZDELANIE AKO HODNOTA

1) Pokladáte vedomosti za hodnotu?

A) áno   B) skôr áno   C) neviem   D) skôr nie   E) nie

2) Myslíte si, že úroveň vzdelania ovplyvňuje životné ciele?

A) áno   B) skôr áno   C) neviem   D) skôr nie   E) nie

3) Pokladáte celoživotné vzdelávanie za nevyhnutnosť?

A) áno   B) skôr áno   C) neviem   D) skôr nie   E) nie

4) Ste pripravený a ochotný sa celoživotne vzdelávať?

A) áno   B) skôr áno   C) neviem   D) skôr nie   E) nie

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Meno autora: Bc. Mária Zahradníková

Odbor: Andragogika

Forma štúdia: kombinovaná

Názov práce: Zmysel života a vek

Rok: 2012

Počet strán bez príloh: 90

Celkový počet strán príloh: 2

Počet titulov slovenskej literatúry a prameňov: 50

Počet titulov zahraničnej literatúry a prameňov: 15

Počet internetových zdrojov: 2

Vedúci práce: PhDr. Edita Ondrišková